

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.
АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА**

Навчально-методичний посібник
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(денної та заочної форми навчання) з вибіркової дисципліни
«Теоретичні засади інтелектуальної власності та трансферу технологій»

Електронний ресурс

Рецензенти:

Н. П. Рубан – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

А. М. Бровдій – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри патентознавства та основ правозастосовної діяльності Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 6 від 28 лютого 2025 року)*

С 95 **Система** інтелектуальної власності. Авторське право та суміжні права : навчально-методичний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (денної та заочної форми навчання) з вибіркової дисципліни «Теоретичні засади інтелектуальної власності та трансферу технологій» [Електронний ресурс] / уклад. Ю. Ю. Черненко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 104 с.)

У навчально-методичному посібнику «Система інтелектуальної власності. Авторське право та суміжні права» представлені теоретичні матеріали, практичні завдання, ситуаційні вправи, що дозволяють здобувачам освіти самостійно поглиблювати свої знання. До кожної теми наведено тестові завдання для самоперевірки, теми індивідуальних завдань та перелік питань для підсумкового контролю.

Навчально-методичний посібник розроблено відповідно до першого розділу програми навчальної дисципліни «Теоретичні засади інтелектуальної власності та трансферу технологій», що належить до вибірових дисциплін підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (денної та заочної форми навчання) неюридичних спеціальностей.

УДК 347.77/78(378)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025

© Черненко Ю. Ю., уклад., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тема 1. Система інтелектуальної власності в Україні: ретроспектива та сучасний стан	
1.1. Поняття і сутність інтелектуальної власності. Управління ІВ.....	5
1.2. Історія виникнення поняття «інтелектуальна власність» та етапи становлення сфери інтелектуальної власності в незалежній Україні.....	11
1.3. Всесвітня організація інтелектуальної власності та міжнародні договори України в сфері інтелектуальної власності.....	14
1.4 Система законодавства та державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні.....	15
1.5 Порушення права інтелектуальної власності. Заходи та форми захисту прав ІВ.....	16
Тема 2. Авторське право. Службові твори	
2.1. Види об'єктів авторського права.....	21
2.2. Ключові історичні моменти в охороні авторського права.....	25
2.3. Особисті немайнові та майнові права, які виникають у автора в зв'язку зі створенням ним твору.....	30
2.4. Суб'єкти авторського права. Співавторство та його види.....	33
2.5. Строк чинності авторського права.....	37
2.6. Особливості охорони та використання деяких об'єктів авторського права	38
2.7. Договори в авторському праві	41
2.8. Твори суспільного надбання. Сирітські твори.....	43
Тема 3. Суміжні права	
3.1. Зміст і суб'єкти суміжних прав.....	47
3.2. Виникнення і здійснення суміжних прав.....	48
3.3. Види об'єктів суміжного права	48
3.4. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав.....	50
Тема 4. Авторське право в мережі інтернет. Авторське право та ШІ	
4.1. Основні принципи авторського права в Інтернеті.....	53
4.2. Захист авторського права в мережі Інтернет у провідних країнах світу.....	55
4.3. Основні правила легального використання контенту. Ліцензії Creative Commons....	59
4.4. Право особливого роду (sui generis)	63
4.5. Штучний інтелект в контексті авторського права.....	64
4.6. Захист авторських прав в мережі.....	67
ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ	
Тема 1. Система інтелектуальної власності в Україні: ретроспектива та сучасний стан...	73
Тема 2. Авторське право. Службові твори	77
Тема 3. Суміжні права.....	83
Тема 4. Авторське право в мережі інтернет. Авторське право та ШІ.....	86
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	90
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	99
ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ	100
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	101

ВСТУП

Навчально-методичний посібник «Система інтелектуальної власності. Авторське право та суміжні права» розроблено відповідно до першого розділу програми вибіркової навчальної дисципліни «Теоретичні засади інтелектуальної власності та трансферу технологій» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (денної та заочної форми навчання) усіх спеціальностей для формування та систематизації знань щодо фундаментальних понять у сфері інтелектуальної власності; орієнтування у видах інтелектуальної власності та її розпізнавальних особливостях; аналізу ключових аспектів авторського права та суміжних прав, відповідно до оновленого Закону України від 01.12.2022 № 2811-IX «Про авторське право і суміжні права» в т. ч в мережі Інтернет.

Посібник містить теоретичний матеріал з наочними прикладами, що сприятимуть більш ефективному засвоєнню матеріалу; питання для самоконтролю; практичні завдання та кейси, тестові завдання для самостійного розв'язку; теми індивідуальних завдань та питання, що будуть представлені під час контролю знань.

Набуті знання вплинуть на підвищення рівня компетентності здобувачів освіти, а у подальшому будуть застосовуватися при створенні чи використанні об'єктів права інтелектуальної власності в професійній діяльності та у повсякденному житті.

Зважаючи на те, що матеріал навчально-методичного посібника розраховано на здобувачів неюридичних спеціальностей, він також може бути використаний іншим студентами, викладачам та усіма, хто цікавиться інтелектуальною власністю.

Тема 1. Система інтелектуальної власності в Україні: ретроспектива та сучасний стан.

План:

- 1.1. Поняття і сутність інтелектуальної власності. Управління інтелектуальною власністю
- 1.2. Історія виникнення поняття «інтелектуальна власність» та етапи становлення сфери інтелектуальної власності в незалежній Україні
- 1.3. Всесвітня організація інтелектуальної власності та міжнародні договори України в сфері інтелектуальної власності
- 1.4 Система законодавства та державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні
- 1.5 Порухення права інтелектуальної власності. Заходи та форми захисту прав інтелектуальної власності

1.1 Поняття і сутність інтелектуальної власності. Управління інтелектуальною власністю

Всі об'єкти навколишньої дійсності є надбанням природи або результатом інтелектуальної, творчої діяльності людини.

Інтелектуальна діяльність – це творча діяльність, а **творчість** – це цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої є щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю. Чим вищий інтелектуальний потенціал індивідуума, тим цінніші результати його творчої діяльності. Отриманий результат в залежності від його призначення, змісту і певного набору властивостей може належати до одного з об'єктів ІВ, на які видаються охоронні документи: патенти, свідоцтва, посвідчення.

Одна з основних властивостей права інтелектуальної власності полягає в тому, що вона повинна приносити матеріальну чи іншу користь. Це може бути додатковий прибуток, отриманий від використання об'єктів права

інтелектуальної власності у сфері матеріального виробництва. Іноді інтелектуальна власність у явному вигляді може не приносити прибутку, але, створюючи певні перешкоди для конкурентів, полегшує тим самим просування власних товарів і послуг на ринок.

Управління інтелектуальною власністю - це комплекс заходів, спрямованих на створення і використання об'єктів інтелектуальної власності на рівні організацій, установ, підприємств, галузей промисловості, національної економіки в цілому.

По-перше, це процес перетворення ідеї у результат НДР, результат НДР – у винахід, винахід - у технологію тощо;

По-друге, це функція - цілеспрямований інформаційний вплив на людей (насамперед, на творців ІВ), щоб спрямувати їхні дії й одержати бажані результати;

По-третє, це управління структурою (наприклад, підприємством), що здійснює розроблення та (або) використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ).

Інтелектуальна власність у широкому розумінні означає закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах.

У відповідності до Цивільного кодексу України ст. 420 ЦК Об'єктом права ІВ можуть бути:

1. Літературні та художні твори;
2. Комп'ютерні програми;
3. Компіляція даних (бази даних);
4. Виконання;
5. Фонограми, відеограми, передачі організацій мовлення;
6. Наукові відкриття;

7. Винаходи, корисні моделі, промислові зразки; 8. Компонування (топология) інтегральних мікросхем; 9. Раціоналізаторські пропозиції; 10. Сорти рослин, породи тварин;

11. Комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів та послуг), географічні зазначення;

12. Комерційні таємниці.

Терміном «інтелектуальна власність» називають сукупність норм права, які об'єднуються в авторське право та право промислової власності.

Промислова власність стосується прав на результати інтелектуальної діяльності у сфері техніки та технології. Це включає винаходи, промислові зразки та засоби ідентифікації учасників ринку, такі як товарні знаки, фірмові найменування та вказівки походження товарів.

Авторське та суміжне право охоплює права на твори науки, мистецтва та літератури. Особливим видом інтелектуальної власності є наукові відкриття. Відповідно до Женевського договору про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів (1978 рік), наукове відкриття визначається як "визнання явищ, властивостей або законів матеріального світу, які до цього не були відомі і не могли бути перевірені". Хоча наукові відкриття є значними результатами інтелектуальної діяльності, вони не підпадають під жодну з двох основних категорій інтелектуальної власності, оскільки жодне національне законодавство або міжнародний договір не надають права власності на них.

Об'єкти права інтелектуальної власності поділяються на три категорії:

1. Об'єкти промислової власності. 2. Нетрадиційні об'єкти ІВ. 3. Об'єкти авторського права і сумісних прав (рис. 1.1)

Рис. 1.1. Об'єкти права інтелектуальної власності

Згідно ст. 421 ЦКУ Суб'єктом права інтелектуальної власності можуть бути творець об'єкту інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник), роботодавець, правонаступник творця або роботодавця, яким належать особисті немайнові та/або майнові права.

Згідно Конституції України ст. 41 Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Під інтелектуальною власністю розуміють не результат інтелектуальної діяльності людини як такий, а **право** на цей результат. На відміну від

матеріальних об'єктів, тобто таких, що можна відчутти на дотик, наприклад, книги, автомобіль, право не можна відчутти на дотик. Отже, **інтелектуальна власність є нематеріальним об'єктом.**

Авторські, винахідницькі і подібні їм права зазвичай називають винятковими, тобто абсолютними суб'єктивними правами, що забезпечують їхнім носіям правомочності на вчинення різноманітних дій з одночасною заборорою всім іншим особам чинити зазначені дії.

Виняткові авторські і подібні їм права (право на винахід, промисловий зразок, раціоналізаторську пропозицію і т. ін.) виникли як реакція права на масове застосування товарно-грошових відносин у духовній сфері, що дозволяє ставити знак рівності між виключним правом і правом власності.

Проте інтелектуальна власність має свою істотну специфіку, що полягає в нематеріальній природі об'єктів права інтелектуальної власності, творчому характері праці щодо їх створення, тобто це інститут власності на нематеріальні блага його суб'єктів. І тут не зовсім застосовна класична тріада правомочностей власника, що здійснює звичайні майнові права, оскільки, відчужуючи, наприклад, об'єкт своєї інтелектуальної власності, його творець не позбавляється тим самим усяких прав на нього, а набувач не одержує можливості за своїм розсудом змінювати цей об'єкт і узагалі вважати його винятково своїм. Тим більше, що у власність інших осіб переходять, як правило, не об'єкти права інтелектуальної власності, а матеріальні носії науково-технічних ідей і художніх образів (конкретні картини, видання, технічна документація).

Таким чином, об'єктом власності є **право** на результати інтелектуальної діяльності людини. Право інтелектуальної власності є сумою тріади майнових прав (права **володіти**, права **користуватися**, права **розпоряджатися**) та немайнових прав (право **на авторство**, право **на недоторканість** твору тощо).

Зміст права інтелектуальної власності складають особисті немайнові (духовна власність) і пов'язані з ними майнові права її суб'єктів. Специфіка змісту права інтелектуальної власності полягає у двоєдиній структурі й у тому, що тут майнові права не просто пов'язані з немайновими, вони виходять від немайнових прав і ґрунтуються на духовній власності творців (рис.1.2).

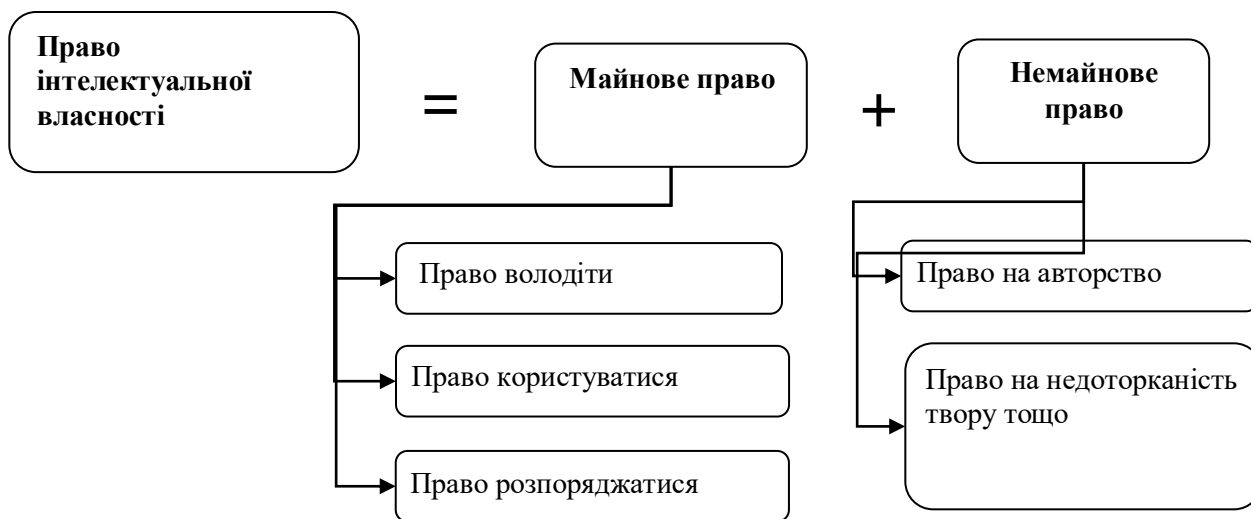

Рис. 1.2. Права інтелектуальної власності

Особисте **немайнове право** належить тільки **творцю**, тобто фізичній особі. До нього належать:

- а) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником і т. д.) об'єкта права інтелектуальної власності;
- б) право перешкоджати якому-небудь посяганню на право інтелектуальної власності, що може завдати шкоди честі або репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;
- в) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, передбачені законом.

До майнового права належать:

- а) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- б) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- в) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, у тому числі забороняти таке використання;
- г) інші майнові права інтелектуальної власності, передбачені законом.

Суттю майнових прав є одержання комерційної вигоди.

На відміну від особистого немайнового права майнове право може належати як творцю (автору), так і іншій фізичній або юридичній особі. Крім того, воно має часові й територіальні обмеження. Так, наприклад, майнове право на винахід діє протягом 20 років, а на торговельну марку (знак для товарів і послуг) – 10 років із правом продовження щоразу ще на 10 років. На літературні й художні твори це право діє протягом всього життя автора й 70 років після його смерті. Наприклад, патент на винахід діє тільки на території тієї країни, патентним відомством якої він виданий. Тобто патент, виданий в Україні, не діє на території інших держав.

1.2 Історія виникнення поняття «інтелектуальна власність» та етапи становлення сфери інтелектуальної власності в незалежній Україні

I. до XIV ст. сфера інтелектуальної власності, здебільшого регулювалась за допомогою звичаїв і в цілому працював принцип: «все цінне тримай у секреті, щоб інші не дізнались».

Винахід друкарського верстата Йоганном Гутенбергом — започаткував розвиток права інтелектуальної власності на теренах середньовічної Європи. Завдяки людській хитрості та бажанні підзаробити, деякі недобросовісні продавці почали виробляти та розповсюджувати незаконні копії — **книговидавцям знадобився захист.**

II. XV–XIX ст. ст. Власність на результати інтелектуальної (творчої) діяльності почали визнавати з 15 ст.

Першим правовим актом, який визнав існування інтелектуальної власності, вважають:

- Декларацію Венеційської Республіки 1474р
- В Англії, Франції та Німеччині стало створення системи надання привілеїв, що підтверджувалось особливим документом — «патентною грамотою».

III. Перші патентні закони з'явилися наприкінці XVIII - на початку XIX століття. Майже до середини XIX століття закони у різних державах світу дуже відрізнялися один від одного до прийняття Паризької конвенції з охорони промислової власності. Цю конвенцію було остаточно схвалено й прийнято 1883 р. у Парижі. Пізніше було прийнято ще п'ять спеціальних угод, які стали розвитком ідей і принципів, закладених Паризькою конвенцією:

- Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода, 1891р.);
- Мадридська угода про недопущення фальшивих або таких, що можуть ввести в оману, позначень товарів (1891 р.);
- Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків (Гаазька угода, 1925 р.);
- Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніццька угода, 1957 р.);
- Лісабонська угода про охорону найменування місць походження та їх міжнародної реєстрації (Лісабонська угода, 1958 р.)

Етапи становлення сфери інтелектуальної власності в незалежній Україні:

1. Прийняття *Закону України «Про власність» 1991 р.*, коли вперше було вжито термін «інтелектуальна власність»;
2. Закріплення у *1996 р. ст. 41 Конституції України* прав кожного громадянина на результати його інтелектуальної діяльності та *ст. 54 Конституції України* – свободи творчої діяльності й захист інтелектуальної власності громадян;
3. Прийняття у *2003 р. Цивільного кодексу України*, де окрема четверта книга присвячується тільки праву інтелектуальної власності та в якій надається тлумачення поняттю «права інтелектуальної власності»;
4. В *2017 р. був утворений Вищий суд із питань інтелектуальної власності*, завданням якого є розгляд справ щодо спорів, котрі стосуються порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності.
5. В *2022 р* Інституційна реформа сфери ІВ, відповідно до якого *створено Національний орган інтелектуальної власності*.

Міжнародні договори до яких приєдналась Україна:

- Бернська конвенція (Паризький акт 1971 р.);
- Римська конвенція 1961 р.;
- Женевська конвенція 1974 р.;
- Договір ВОІВ про авторське право;
- Паризька конвенція, Стокгольмський акт;
- Договір про патентну кооперацію 1970 р.;
- Договір про патентне право 2000 р.;
- Мадридська угода 1891 р.;
- Мадридський протокол 1989 р.;
- Договір про закони щодо товарних знаків 1994 р.;

Міжнародна конвенція про охорону нових сортів рослин;

Будапештський договір 1977 р.

Усі міжнародні договори містять тільки загальні положення про охорону інтелектуальної власності, а заходи щодо забезпечення цих прав країни вибирають самі. Країни - учасниці міжнародних договорів повинні відповідати міжнародному законодавству, яке передбачає існування державної системи управління інтелектуальною власністю.

1.3 Всесвітня організація інтелектуальної власності та міжнародні договори України в сфері інтелектуальної власності

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). 1967 рік – створення (англ. World Intellectual Property Organization або WIPO).

Спеціалізоване агентство, створено з метою заохотити творчу діяльність та забезпечити захист інтелектуальної власності в усьому світі.

З 1974 р. ВОІВ одержала статус спеціалізованої установи ООН. Секретаріат знаходиться в Женеві (Швейцарія). Діяльність ВОІВ спрямовано на сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва між державами й міжнародними організаціями, а також на забезпечення адміністративного співробітництва між союзами у сфері охорони інтелектуальної власності. У 2000 році ВОІВ в інформаційно-просвітницьких цілях було запроваджено день інтелектуальної власності.

Міжнародний день інтелектуальної власності. Починаючи з 2001 року це свято відзначають щорічно 26 квітня.

САЙТ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:

<https://www.wipo.int/portal/en/index.html>

ГЛОБАЛЬНА БЕЗОПЛАТНА БАЗА ДАНИХ ВОІВ: <https://ipportal.wipo.int/>

1.4. Система законодавства та державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні

Державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні дворівнева:

1) Міністерство економіки України (Мінекономрозвитку) Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності;

2) Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) — здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях, при цьому НОІВ виконує окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики (наприклад, видача охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності), забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності.

 САЙТ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ОФІСУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙ (ІР ОФІС): <https://nipo.gov.ua/>

 СПЕЦІАЛЬНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА УКРНОІВІ (БЕЗОПЛАТНА БАЗА ДАНИХ): <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/#>

Також особливе місце займають Громадські організації, Всеукраїнська асоціація патентних повірених. Саме через патентних повірених здійснюється патентування вітчизняних винаходів за кордоном і навпаки.

Нормативна база інтелектуальної власності:

1) Конституція України (встановлює гарантії свободи інтелектуальної діяльності в Україні - ст. 54; встановлює права кожного громадянина на результати його інтелектуальної діяльності ст. 41)

2) Цивільний кодекс України (четверта книга)

3) спеціальні закони України

4) міжнародно-правові акти (Конвенції)

5) державні стандарти України та стандарти ВОІВ

Норми міжнародних договорів в Україні мають вищу юридичну силу за українські закони, тобто у разі наявності колізійних норм між ратифікованою Україною конвенцією та законом України будуть застосовуватися норми міжнародної конвенції.

Вищими за юридичною силою за такі міжнародні угоди є лише норми Конституції України, на які теж можна безпосередньо посилалися в судах.

1.5. Порушення права інтелектуальної власності. Заходи та форми захисту прав інтелектуальної власності

Причин порушення прав інтелектуальної власності дуже багато – від недостатності інформації до злочинного наміру. Діапазон пов'язаних із цим порушень також суттєво змінюється – від копіювання у власній оселі твору, що охороняється, до широкомасштабної злочинної діяльності комерційного характеру, внаслідок якої випускаються сотні тисяч незаконно відтворених примірників. Коли нелегальні товари охоплюють цілий сегмент ринку (або навіть знижують потенційний ринок) і коли окупність капіталовкладень унеможлиблюється через злочинну діяльність, врятувати можуть механізми захисту прав, спрямовані на охорону життєвих інтересів не лише всіх згаданих учасників процесу та підприємств, але й суспільства.

Причини порушення авторських прав можуть бути різними - від відсутності знань до умисних злочинів. Такі порушення варіюються від копіювання захищених творів вдома до масштабної злочинної діяльності, що призводить до виробництва сотень тисяч нелегальних копій. Коли нелегальні товари охоплюють значну частину ринку або заважають розвитку потенційного ринку, а інвестиції стають не вигідними через злочини, на допомогу приходять механізми захисту авторських прав. Ці механізми охороняють інтереси не лише всіх учасників процесу та підприємств, а й суспільства в цілому.

До порушення права інтелектуальної власності відносяться:

- піратство
- плагіат
- недобросовісна конкуренція
- підроблення та зміна інформації.

Піратство – дії спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди.

Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торгових справах.

Заходи та форми захисту прав інтелектуальної власності

В Україні існує декілька способів захисту прав інтелектуальної власності:

- Адміністративний порядок
- Судовий порядок
- Позасудовий порядок

Вирішення справ через суд вважається крайнім варіантом, коли вже використано інші засоби і **спроби позасудового порядку**, де сторони можуть звернутися до:

- Третейського суду
- Міжнародного комерційного арбітражу
- Медіаторів (з 2021 року)

Медіація у сфері інтелектуальної власності - це позасудовий спосіб вирішення спорів та конфліктів, що дозволяє реалізовувати економію судового процесу та прискорити захист порушених прав, що виникають в сфері

інтелектуальної власності та допомагає сторонам дійти примирення. Проводиться за участю нейтрального посередника на умовах конфіденційності.

Центр медіації та посередництва створено на базі Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, а особливості проведення медіації встановлені Правилами проведення медіації

 ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ МЕДІАЦІЇ:
<https://ukrpatent.org/atachs/Pravyla-IP-mediatsia-.pdf>

Медіаційна процедура у сфері права інтелектуальної власності проводиться на базі Центру медіації та посередництва, який виконує організаційну функцію. Медіатором може бути лише медіатор, відомості про якого внесені до Реєстру медіаторів ІР офісу. Задля проведення медіації зацікавлена особа звертається із заявою до цього Центру і сплачує послуги і після цього починається процедура медіації.

Під час підготовки до медіаційної процедури Центр медіації та посередництва направляє копію отриманої заяви іншій стороні (сторонам) разом із запрошенням щодо вступу в медіацію, проводить (за необхідності) інформаційно-консультаційні зустрічі, отримує згоду сторін на проведення медіації, пропонує обрати медіатора з Реєстру, розміщеного у відкритому для перегляду доступі на офіційному вебсайті ІР офісу; направляє медіатору запрошення на ознайомчу зустріч зі сторонами.

Безпосередня медіація проводиться у зручному режимі для сторін у форматі індивідуальних зустрічей учасників як в режимі офлайн, так і дистанційно.

Після припинення медіації медіатор звітує перед Центром медіації та посередництва Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (ІР офісу).

Захист від піратських сайтів та запобігання асоціаціям з незаконними ресурсами (Міжнародний blacklist WIPO ALERT)

WIPO ALERT Database — це адміністрована Всесвітньою організацією інтелектуальної власності захищена онлайн платформа, на яку уповноважені учасники держави-членів ВОІВ можуть завантажувати списки з детальною інформацією про вебсайти (а також мобільні додатки), які обґрунтовано підозрюються в порушенні прав інтелектуальної власності.

Іншими словами, база даних WIPO ALERT — це міжнародний чорний список (blacklist) інтернет-сайтів, до яких є претензії від правовласників контенту і мобільних додатків, який може бути використаний більш ніж у 190 країнах світу.

 WIPO ALERT: <https://www.wipo.int/ru/web/wipo-alert/>

 ПОШУК У БАЗІ ДАНИХ WIPO ALERT <https://www.wipo.int/wipo-alert/en/database-search.jsp> *(більше половини даних про внесені до бази нелегальні вебсайти є загальнодоступною інформацією).*

Інформація про вебсайти бази даних WIPO ALERT надається операторам платежів (Visa, MasterCard, PayPal), щоб вони уникали співробітництва з власниками нелегальних вебсайтів.

В Україні наповнення Платформи обміну даних WIPO ALERT даними про вебсайти, на яких допускаються порушення авторського права і суміжних прав, почалось у березні 2021 року.

Платформа обміну даних WIPO ALERT містить інформацію про вебсайти, на яких поширюється піратський контент або товари з порушенням прав на

торгові марки. Ця інформація надається рекламодавцям для позбавлення правопорушників джерела доходів від розміщення сторонньої реклами на нелегальному вебсайті.

Вперше на платформу були таким чином внесені чотири ресурси, що незаконно транслюють фільми і серіали: rezka.ag, ex-fs.net, seasonvar.ru, kinogo.zone.

Країни-члени BOIB, які бажають брати участь в ініціативі WIPO ALERT, визначають авторизованих суб'єктів (правовласники, антипіратські асоціації тощо), які пропонують вебсайти порушників для включення до бази WIPO ALERT. Таким чином WIPO ALERT є публічно-приватним партнерством для країн-членів BOIB.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке інтелектуальна власність?
2. Суб'єкти і об'єкти прав інтелектуальної власності.
3. Які завдання виконує Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»?
4. Які документи засвідчує право власності на об'єкт інтелектуальної власності?
5. Які основні міжнародні договори підписані Україною?
6. Що таке система інтелектуальної власності?

Тема 2. Авторське право. Службові твори.

План:

- 2.1. Види об'єктів авторського права.
- 2.2. Ключові історичні моменти в охороні авторського права
- 2.3. Особисті немайнові та майнові права, які виникають у автора в зв'язку зі створенням ним твору.
- 2.4. Суб'єкти авторського права. Співавторство та його види.
- 2.5. Строк чинності авторського права
- 2.6. Особливості охорони та використання деяких об'єктів авторського права
- 2.7. Договори в авторському праві
- 2.8. Твори суспільного надбання. Сирітські твори.

2.1. Види об'єктів авторського права.

В об'єктивному розумінні авторське право являє собою самостійний інститут, який входить до структури права інтелектуальної власності й регулює суспільні відносини, що виникають з приводу створення і використання творів науки, літератури та мистецтва.

Авторське право - це права авторів на будь-який результат їхньої творчості, який можна побачити, почути чи іншим способом сприйняти і відтворити.

Об'єктами авторського права (стаття 6) є твори у сфері літератури, мистецтва, науки, зокрема:

- 1) літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) у письмовій, електронній (цифровій) чи іншій формі;*
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;*
- 3) музичні твори з текстом і без тексту;*
- 4) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, музично-світлові шоу, циркові вистави, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу та їх постановки;*

5) театральні постановки, сценічні переробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу;

6) аудіовізуальні твори;

7) тексти перекладів для озвучення (у тому числі дублювання), субтитрування аудіовізуальних творів іншими мовами;

8) твори образотворчого мистецтва;

9) фотографічні твори;

10) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, художня ковка, ювелірні вироби тощо;

11) твори архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтних утворень;

12) твори художнього дизайну;

13) похідні твори;

14) збірки творів, збірки обробок нематеріальної культурної спадщини, енциклопедії та антології, збірки звичайних даних, інші складені твори, за умови, що вони є результатом творчої діяльності за доббором або упорядкуванням змісту;

15) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, будівництва та інших сфер діяльності;

16) комп'ютерні програми;

17) бази даних (компіляції даних), якщо вони за доббором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

18) інші твори” (ця позиція встановлена законодавством на той випадок, коли з'являться види творів, яких нині не має).

Об'єкти, що не охороняються авторським правом (Ст 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон):

1) повідомлення про новини або інші факти, що мають характер звичайної пресінформації;

2) вираження народної творчості (фольклор);

3) акти органів державної влади, органів місцевого самоврядування, офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного і судового характеру (закони, укази, постанови, рішення, державні стандарти тощо), а також їх проєкти та офіційні переклади;

4) державні символи, державні нагороди; державні знаки, емблеми, символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань України, затверджені органами державної влади; символіка територіальних громад України, затверджена відповідними органами місцевого самоврядування;

5) грошові знаки;

6) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право особливого роду (sui generis);

7) абрєвіатури;

8) фотографії, що не мають ознак оригінальності (не є фотографічними творами);

2. Проєкти офіційних символів і знаків, до їх офіційного затвердження, розглядаються як твори образотворчого мистецтва;

3. Бази даних, що не є оригінальними, охороняються правом особливого роду (sui generis);

4. Неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (програмами), охороняються правом особливого роду (sui generis).

Твір як об'єкт правової охорони:

Будь-які форми існування творчих результатів, які виникають в науці, культурі або техніці, можуть отримати авторсько-правову охорону якщо відповідають загальним умовам, що висуває авторське право до своїх об'єктів:

1. Об'єкти створені за участі людини;
2. Є результатом творчої діяльності автора;
3. Виражений в об'єктивній формі;
4. Може бути відтворений.
5. Оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження;

Норми авторського права поширюються тільки на форму вираження твору і **не розповсюджуються** на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі (ч. 3 ст. 8 Закону).

Наприклад є багато класичних казок про принцес (Білосніжка, Спляча красуня, Русалонька, Попелюшка, Белль з «Красуні і Чудовиська»), де кожна з них має свою чарівність і вічні теми боротьби добра і зла. Інші письменники можуть використати цю загальну ідею для створення своїх власних романів з іншими героями та деталями. Це значить, що охорона надається саме конкретному вираженню ідеї, а не самій ідеї. Таким чином, інші творці можуть розвивати свої твори на основі схожих ідей, але повинні створювати оригінальний вираз.

Творчий процес характеризується як такий, що породжує щось якісно нове, яке відрізняється неповторністю, оригінальністю та унікальністю. Об'єктивна форма виразу твору розуміється як форма, яка дозволяє твору існувати самостійно від автора, робить його доступним для сприйняття інших

людей, а також відтворюваним незалежно від участі у цьому процесі самого автора.

2.2. Ключові історичні моменти в охороні авторського права

1. Перші випадки охорони авторського зустрічалися ще 2300 років тому (в Афінійській республіці існували право на захист цілісності твору і заборона вносити до нього зміни);

2. XV ст. винахід друкувального верстата винахідником Гуттенбергом, що започаткувало копіювання літератури механічним способом, а не переписуванням від руки;

3. Монопольні права (система привілеїв від влади) надавали засоби захисту книговидавцям;

4. Наприкінці XVII ст. система привілеїв зазнавала все більшої критики і автори все активніше заявляли про свої права;

5. 10 квітня 1710 р. в Англії набрав сили «Статут королеви Анни» (був прийнятий у 1709 році). Документ законодавчо закріпив за автором книги виключне право на її друк та опублікування протягом 14 років від дати першої публікації, причому цей строк міг бути продовжений на такий же термін за умови, якщо автор ще живий, тобто загальний строк охорони авторського права дорівнював 28 рокам. Також Статут передбачав умову про реєстрацію і депонування — опубліковані книги повинні були реєструватися в Центрі книговидаць, а копії повинні були депонуватися для використання університетами і бібліотеками;

6. Статут королеви Анни діяв в Англії до прийняття Закону про авторське право у 1911 року.

Сполучені Штати Америки: Перший закон США від 1790 р. передбачав охорону книг, карт і морських карт на строк 14 років від дати першої публікації, який міг бути продовжений на такий самий строк за умови, якщо їх автор був

ще живий до закінчення першого строку, за умови дотримання суворих вимог реєстрації і депонування.

У 1976 р. був прийнятий Закон США про авторське право, який діє і понині. Не можна не зауважити, що концептуально охорона авторських прав у США значною мірою заснована на положеннях англійського Статуту королеви Анни.

Вимоги пов'язані з реєстрацією та депонуванням залишилися й у чинному Законі США 1976 р., проте строк охорони авторських прав значно збільшився — все життя автора плюс 70 років після смерті автора.

Дещо іншим шляхом, у питанні правової охорони авторських прав пішли європейські країни:

У Франції еволюція від системних привілеїв до системи авторського права була частиною загальних змін у житті країни, які спричинила революція, що скасувала будь-які привілеї, у тому числі привілеї видавців. *У 1791 і в 1793 роках був закладений фундамент французької системи авторського права.* На відміну від англійської системи, у французькій права автора інтерпретуються як авторські права, якими автор користується все від *англ. copyright – право копіювати життя*. Однак і в Англії і у Франції авторські права розглядалися, по суті, як права власності, що мають економічну цінність, тобто як матеріальні права.

В Німеччині бачили в копірайті не просто форму власності, що забезпечує економічну вигоду для автора, а щось більше — як частину своєї особистості. Зрештою ця ідея привела до вироблення системи неекономічних або моральних прав.

Міжнародний механізм охорони авторських прав виник з підписанням у **1886 р. Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів.** Наступні перегляди Бернської конвенції, укладання нових угод і договорів вдосконалювали міжнародну систему охорони авторського права.

 Знак копірайту. Існує спеціальний знак, що нагадує про захист авторського права. (Латинська літера С в колі - ©).

Знак копірайту як символ авторського права було затверджено 1886 року Бернською конвенцією. У 1952 році було прийнято Всесвітню конвенцію про авторське право з ініціативи ЮНЕСКО, яка обіцяє глобальний захист авторам усього світу.

Копірайт (Copyright ©) — означає, що даний інформаційний продукт (ресурс), захищений авторським правом і його використання можливо тільки з дозволу правовласника. ©Іваненко, 2023

Поруч вказують ініціали та прізвище автора або пишуть назву юридичної компанії, якій належать права на використання, а також вказують рік першої публікації. У друкованих виданнях такий символ розміщують на першій сторінці. Якщо це збірка, знак копірайту може бути внизу кожного твору.

Ставити чи не ставити знак копірайту — вибір автора, а не обов'язок. Тому відсутність символу © не означає, що текст нічий!

ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА : ЗАКОН УКРАЇНИ ВІД 01.12.2022 Р. № 2811-ІХ : ПОЧАВ ДІЯТИ З 01.01.2023 Р.;
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

Особливим видом ОІВ є **наукові відкриття**. У Женевському договорі про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів (1978 р.) наукове відкриття визначається як «визнання явищ, властивостей або законів матеріального світу, які дотепер не були пізнані і не допускали перевірки». Хоча наукові відкриття і є найбільш вагомими результатами інтелектуальної діяльності, вони не можуть бути віднесені ні до однієї з двох сфер інтелектуальної власності, оскільки жодне національне законодавство і жоден міжнародний договір не дають якого-небудь права власності на них.

Реєстрація авторського права на твір не є обов'язковою і її наявність не впливає на виникнення у автора прав на його твір. Адже авторське право виникає з моменту створення твору і вираження його в матеріальному або на матеріальному носії. Ці положення відображені у національному законодавстві, зокрема, у статті 437 Цивільного кодексу України та пункті другого статті 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Зазначені підходи стосовно необов'язковості державної реєстрації авторського права на твір для виникнення у автора прав на нього є вихідними для теорії авторського права в цілому. Вони закріплені у Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів (п. 2 ст.5).

Презумпція авторства полягає в тому, що авторське право на твір з'являється внаслідок факту його створення. Тобто для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація такого права чи будь-яке інше спеціальне оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. За відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, ім'я якої, як автора, зазначено в оригіналі або копії твору.

Але в окремих ситуаціях може виникати необхідність підтвердження свого авторства, особливо якщо автор займається комерційною діяльністю. За таких умов автор може опублікувати твір із зазначенням свого імені в певних друкованих чи інтернет-виданнях, в медіа тощо. Також за бажанням автор може зареєструвати своє авторське право та отримати свідоцтво на підтвердження свого авторства. (при здійсненні такої реєстрації не проводиться ніяка експертиза твору).

При тому, що реєструвати авторські права на твір не обов'язково, авторові у багатьох випадках важливо подбати про фіксацію дати створення свого твору.

Адже недооцінка цього моменту в майбутньому може ускладнити авторові захист своїх прав на власний твір.

Тому в спірній ситуації або якщо, до прикладу, необхідно передати права або оформити спадщину, таке свідоцтво про реєстрацію забезпечить функцію фіксації та підтвердження авторства.

Плюси державної реєстрації авторського права на твір:

1) свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на твір підтверджує авторство на твір;

2) для участі в тендерах, наприклад, на підручники, необхідне свідоцтво про державну реєстрацію авторських прав на твір;

3) наявність свідоцтва про державну реєстрацію авторського права на твір не вимагає додаткового підтвердження наявності авторського права в учасника судового процесу про захист авторського права на твір;

4) як правило, нотаріуси відмовляються видавати свідоцтво про право на спадщину на майнові права на твори через відсутність державної реєстрації авторського права на твір.

За реєстрацію авторського права на твір фізична особа сплачує збір у розмірі 255 грн., а за видачу свідоцтва – 8,50 грн.

Юридична особа сплачує 510 грн за реєстрацію авторського права і 25,50 грн за видачу свідоцтва.

Щоб зареєструвати авторське право на твір та отримати відповідне свідоцтво, автору або іншому суб'єкту майнових прав на твір необхідно подати заяву до ІР офісу.

- 1) примірник (оригінал) твору;
- 2) документ про публічне сповіщення. якщо такий є;
- 3) документ про сплату збору за підготовку до реєстрації твору;
- 4) документ про сплату збору за видачу.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

- 🌐 *ЯК ЗАХИСТИТИ КНИГУ І АВТОРСЬКЕ ПРАВО У СОЦМЕРЕЖАХ: МАНУАЛ ДЛЯ ТВОРЦІВ* <https://nipo.gov.ua/zakhyst-knyh-i-ap-sotsmerezha/>
 - 🌐 *ПОРЯДОК ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І ДОГОВОРІВ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ТВІР, ЗАТВЕРДЖЕНИЙ НАКАЗОМ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВІД 16 СЕРПНЯ 2023 РОКУ № 11319:* <https://ips.ligazakon.net/document/RE40816>
-

2.3 Особисті немайнові та майнові права, які виникають у автора в зв'язку зі створенням ним твору. Винятки та обмеження у майнових правах автора

Існують дві групи авторських прав **особисті немайнові** (охороняють моральні інтереси автора) та **майнові права**, які охоплюють право на отримання грошової винагороди за використання творів (може бути передано спадкоємцям).

Особисті (немайнові) права мають безстроковий характер:

1. належать творцеві об'єкта права інтелектуальної власності.
2. У разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими заінтересованими особами.
3. не можуть відчужуватися (передаватися).
4. не залежать від майнових прав інтелектуальної власності.

Майнові права охоплюють право на отримання грошової винагороди за використання творів. До цієї групи входить також право забороняти чи дозволяти будь-кому використовувати ваш твір. *Майнові авторські права за*

законодавством України охороняються все життя автора і ще 70 років після його смерті

1. належать не лише творцеві об'єкта права інтелектуальної власності, але й іншим особам за договором (правочином) чи законом.
2. не залежать від немайнових прав інтелектуальної власності.
- 3 .можуть вільно відчужуватися (передаватися) на підставі договорів у сфері ІВ.
- 4.як правило, мають строковий характер і територіальний характер.
- 5.мають економічний зміст та вартісну оцінку.

Використання твору в повсякденному житті

Табл.2.1

Використанням твору є:	Що це означає в повсякденному житті?
<i>його опублікування</i>	<i>Оприлюднення; публікація в різних газетах (в тому числі в Інтернеті) літературних творів</i>
<i>його відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі</i>	<i>запис на смартфон вашої пісні, фотографування вашої картини</i>
<i>переклад</i>	<i>перекладається саме твір (а не договір, свідоцтво, диплом) з дотриманням майнових і немайнових прав автора і отриманням дозволу від автора.</i>
<i>переробка</i>	<i>адаптація, аранжування та інші подібні зміни</i>
<i>відчуження прав на твір (в розумінні продажу)</i>	<i>продаж, передання в найм (оренду) тощо;</i>
<i>публічне виконання</i>	<i>передача он-лайн виконання вашої пісні через Інтернет сайти</i>
<i>імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо, а також інші дії, встановлені законом.</i>	

Майнові права можуть передаватися повністю або частково іншим особам, переходити у спадщину. Особа, якій належать майнові права, має право використовувати твір будь-яким способом (способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами.

Майнове право можна передати, відчужити, (наприклад передати по ліцензійній угоді майнові права на роман редакції).

Вільне використання творів

Закон дає можливість вільно використовувати твори – без дозволу автора, безкоштовно, без зазначення імені автора та джерело запозичення твору – лише у випадку ((згідно *Закону України «Про авторське право та суміжні права» ст. 22-28*) :

1) відтворення твору у зв'язку з демонструванням, налаштуванням або ремонтом обладнання, перевірку функціонування якого неможливо здійснити без використання творів, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

2) відтворення твору у вигляді макета, креслення або плану будівлі чи іншої капітальної споруди з метою реконструкції таких будівлі чи іншої капітальної споруди, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

3) відтворення творів для забезпечення судового, адміністративного, кримінального провадження, нормотворчої діяльності органів законодавчої, виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, вчинення нотаріальних дій, забезпечення громадської безпеки в обсязі, що відповідає поставленій меті;

4) публічне виконання музичних творів під час офіційних церемоній, організованих органами державної влади та/або органами місцевого

самоврядування, релігійних церемоній, а також поховання в обсязі, що відповідає характеру таких церемоній.

Наприклад, використання творів у судовому провадженні або у випадку виконання музичних творів під час офіційних церемоній, які організовані органами державної влади тощо.

Але є **окремі випадки**, коли твори можна використовувати без дозволу автора та безкоштовно, але із **зазначенням ім'я автора та посиланням на джерело запозичення (ст. 22 ч.2).**

- **Мета** такого використання має бути освітньою, науковою, інформаційною (доведення до загального відома публіки), некомерційною.
- **Обсяг** має відповідати визначеній меті.

Наприклад, для інформування суспільства про проведення виставки фотографа достатньо буде в матеріалі продемонструвати один фотографічний твір, а про новий фільм – декількох секунд стрічки.

Виходячи з принципу поєднання інтересів творця та суспільства авторське право містить чимало норм, які встановлюють можливість вільного використання охоронюваних творів, тобто без отримання дозволу від правоволоділців та без будь-якої сплати винагороди за це (винятки у майнових правах). Його обов'язковою умовою є дотримання особистих немайнових прав автора.

2.4. Суб'єкти авторського права. Співавторство та його види

Згідно Конституції України ст. 41 Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону.

Законодавство не містить будь-яких вікових обмежень щодо статусу фізичної особи – творця об'єкта ІВ. Малолітні особи самостійно реалізують особисті немайнові права на результати творчості. Розпоряджатися майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності особи можуть з моменту досягнення 14 – річного віку. (До 14 років майнові права та обов'язки осіб у сфері інтелектуальної власності здійснюють їх батьки або опікуни).

Особа, яка отримує майнові права на твір за договором, також є суб'єктом авторського права. Поряд з фізичними особами, власниками авторських прав можуть бути юридичні особи, що придбали окремі авторські повноваження за договором з автором чи одержали їх за заповітом або в інших випадках.

Спадкоємці є суб'єктами авторського права в силу приписів закону або змісту заповіту. Так, за заповітом спадкоємцем може бути будь-яка особа, яка зазначена автором у заповіті. Спадкоємцями за законом можуть бути лише особи, що знаходяться у родинних стосунках з автором та належать до певної черги спадкування на момент відкриття спадщини.

Спадкоємці мають право захищати авторство на твір і протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

Окрему групу суб'єктів авторського права складають **правонаступники**. До правонаступників належать фізичні та юридичні особи, до яких майнове авторське право перейшло від автора на підставі авторських договорів або інших правочинів.

Автори похідних творів, які здійснюють переклад, адаптацію, аранжування або іншу творчу переробку існуючого твору, мають самостійне авторське право на свій внесок. Проте їхні дії не повинні завдавати шкоди авторським правам автора оригінального твору. Переклади і переробки творів можуть виконуватися кількома різними особами за узгодженням з автором

Упорядники збірників та автори інших складених творів теж вважаються первинними суб'єктами авторського права, чії права поширюються на новий складений твір у цілому, але не охоплюють окремі твори, дані чи інформацію, що включені до нього. Отже, автори складових компонентів збірника мають право самостійно використовувати свої твори незалежно від збірника, якщо інше не передбачено авторським договором з упорядником. Зокрема, вони можуть надавати дозвіл на використання своїх творів іншим упорядникам

Особливе місце серед правонаступників посідають *роботодавці*. За загальним правилом майнові права на твори, створені працівниками вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ, підприємств та інших організацій у порядку виконання службових обов'язків чи службового завдання належать у рівних частинах авторові та роботодавцеві, якщо інше не визначено у договорі між ними. Дане правило застосовується за таких умов:

- ☐ автор перебуває у трудових відносинах із роботодавцем на підставі трудового договору;
- ☐ трудовий договір визначає коло службових обов'язків автора, до числа яких входить створення певного роду творів;
- ☐ твір створено автором під час дії трудового договору;
- ☐ у трудовому договорі не передбачено інше.

У трудовому договорі автора з роботодавцем може бути встановлено розмір авторської винагороди за створення твору за трудовим договором, порядок її виплати, а також розподіл часток майнових прав наданий твір між автором та роботодавцем.

У будь-якому випадку особисті немайнові права на твір, створений у порядку службового завдання, належать тільки авторам зазначених творів.

Співавторство (стаття 13). Авторами одного твору одночасно можуть бути декілька осіб, якщо твір було створено їх спільною творчою працею. Такі особи визнаються співавторами і реалізують свої права на використання твору

спільно, тобто за взаємною згодою. Наявність співавторства визначається двома умовами: сумісна творча праця і творчий внесок кожного з співавторів; результатом співавторства завжди має бути єдиний цілісний твір, який не можливо поділити на частини без втрати ним первісного значення.

Відносини між співавторами визначаються угодою, укладеною між ними

Право опублікування та іншого використання твору в цілому належить всім співавторам

Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення.

Якщо твір, створений у співавторстві, утворює одне нерозривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, інше використання або зміну твору.

Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких має самостійне значення, то кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено угодою між співавторами.

Не визнається співавтором, а отже, і суб'єктом авторського права той, хто надав автору технічну допомогу (друкарки, креслярі, стенографісти тощо).

2.5. Строк чинності авторського права

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора (стаття 31), крім випадків:

Табл.2.2

Твори	Строк чинності авторського права
Для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом	строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено;
Твори, створені у співавторстві	строк дії авторського права діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора;
Твори помертньо реабілітованих авторів	строк дії авторського права діє протягом 70 років після їх реабілітації;
Неоприлюднений твір після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на нього	строк чинності таких прав становить 30 років від дати першого правомірного оприлюднення - для творів науки та творів критичного характеру, 25 років від дати першого правомірного оприлюднення - для всіх інших творів;
Твір у його повному обсязі оприлюднюється не одночасно, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями	строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на такий твір визначається окремо для кожної оприлюдненої частини твору.

Терміни дії авторського права на території інших держав визначені їх внутрішнім законодавством. Проте мінімальна вимога до терміну відповідно до Бернської конвенції становить час життя автора і 50 років, без урахування окремих випадків.

Охорона авторських прав у кожній країні здійснюється відповідно до національного законодавства цієї країни.

Авторське право на твори, створені на території України, діє як на території України, так і на території країн-учасниць Бернської конвенції.

Країни, які приєдналися до Бернської Конвенції, Всесвітньої Конвенції про авторське право та Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС), зобов'язані встановити мінімальні терміни охорони авторських прав не менше 50, 25 та 50 років після смерті автора відповідно. Для країн-членів Європейського Союзу встановлено термін захисту авторських прав не менше ніж 70 років після смерті автора.

 СТРОКИ ДІЇ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ <http://surl.li/lmuylfh>

Авторські права не підлягають продовженню після спливу строку їх охорони. Після закінчення строку дії авторського права твір може використовуватися будь-ким без згоди автора і без виплати йому авторської винагороди, за умови дотримання особистих немайнових прав автора.

2.6. Особливості охорони та використання деяких об'єктів авторського права

Табл.2.3

Об'єкти авторського права	Особливості їх охорони та використання
1	2
комп'ютерні програми охороняються як літературні твори, (у США, на комп'ютерні програми видають патенти).	Авторське право на комп'ютерні програми виникає у її творця з моменту її створення, тобто з моменту, коли ідея, або задум матеріалізувалися у автора-програміста в якийсь текст або систему символів, що має зовнішнє вираження і доступне сприйняттю.
меми - твори у жанрі карикатури, що за своїм змістом мають комічний, сатиричний характер або спрямовуються на висміювання певних осіб або подій, або можуть бути творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору, у тому числі персонажу твору або імені персонажу твору.	Авторське право може виникати на “меми” які можна зарахувати до категорії творів у жанрі карикатури. Такі твори можна використовувати без дозволу суб'єктів авторського права і безоплатно, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення. Однак автор мему може скористатись правом надання публічної ліцензії на використання свого творіння. (Це регулює стаття 51 Закону).
1	2

інтерв'ю у випадках, коли воно має творчий елемент і є своєрідним шоу або виступом (<i>інтерв'ю у вигляді новин або звичайної пресінформації за оновленим законом перетворилося з об'єкта авторського права та творчої праці співавторів на процес отримання інформації від обізнаної особи, зокрема посадової особи органу державної влади, органу місцевого самоврядування тощо</i>).	Особа, яка давала інтерв'ю, не може заборонити його поширенню адже, відповідно до статті 13 нового Закону України “Про авторське право та суміжні права”, “жоден із співавторів не має права без достатніх підстав відмовити іншим співавторам у наданні дозволу на опублікування, на переробку такого твору”.
фото (фотографії являють собою об'єкт авторського права, і відповідно, права на цей об'єкт залишаються за автором фотографії).	Заплативши гроші, замовник придбає лише матеріальний носій - фотографію, слайд або фотоплівку. Авторське право залишилося за фотографом. Авторське право на твір не зв'язано з правом власності на матеріальний об'єкт, у якому добуток виражений. Передача права власності на конкретний фотознімок сама по собі не тягне передачу авторських прав на цей твір. Тобто, якщо особі подарували фотознімок, то вона має право помістити його, наприклад, в особистий альбом для перегляду в сімейному колі, але не вправі публікувати його, не одержавши на те згоди автора. Якщо замовник передасть фотографії зі своїм зображенням у видавництво для публікації без згоди фотографа, то останній має право звернутися з претензією про порушення майнових прав.
твори архітектури (креслення, ескізи, моделі, побудовані будинки і спорудження, парки, плани населених пунктів архітектурний проект (створена на його підставі документація для будівництва).	Авторське право на твори архітектури поширюється тільки на твори архітектури і скульптури, що об'єктивно знаходяться на території України.
1	2

аудіовізуальні твори (кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими	Автори аудіовізуального твору – кілька суб'єктів, творчою працею яких воно створюється. Основними суб'єктами авторського права на аудіовізуальний твір є: - режисер – постановник; - автор сценарію; - автор музичного добутку (з текстом або без тексту), спеціально створеного для цього аудіовізуального добутку (композитор). Автори творів, що ввійшли складовою частиною в аудіовізуальний твір (автор роману, покладеного в основу сценарію, оператор – постановник, художник – постановник і інші) користуються авторським правом кожний на свій твір.
твори образотворчого мистецтва: скульптури, картини, малюнки, гравюри, літографії, твори художнього (у тому числі сценічного) дизайну.	Особливі авторські права у автора твору образотворчого мистецтва виникає зг. ст.30 де йдеться про поняття право слідування яке полягає в тому, що автор має право на невідчужувану винагороду в разі перепродажу оригіналу твору образотворчого мистецтва, тобто, у разі наступного перепродажу твору образотворчого мистецтва (через аукціон, галерею, салон, магазин, Інтернет, через соціальні мережі, платформи онлайн-оголошень, маркетплейси, торги, тендери і т.п.), автор або його спадкоємці мають право отримувати відсоток від такого продажу. Дане право є актуальним, адже ціни на такі твори образотворчого мистецтва можуть значно зростати з часом і наступні продажі можуть бути вигіднішими.

Авторське право та право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено твір, не є взаємозалежними. Тобто коли колекціонер, галерея або музей купують твір образотворчого мистецтва, вони укладають договір

купівлі-продажу. Зазвичай не береться до уваги той факт, що за таким договором передається лише фізичний твір, а не майнові авторські права.

Оскільки колекціонер, придбавши картину таким чином, не може використовувати її для інших цілей, окрім особистого споглядання, він не має права розміщувати зображення картини ні у своїх соціальних мережах, ні в будь-якому іншому місці. Будь-яке використання зображення потребує згоди автора або його спадкоємців.

З урахуванням цих обставин, художникам та галереям можна встановлювати дві ціни на твір образотворчого мистецтва: одну – за фізичний примірник, іншу – за передачу майнових авторських прав. Більше того, такі права не обов’язково передаються назавжди, їх можна передати на певний термін – рік, п’ять чи десять років, залежно від бажань власника.

2.7. Договори в авторському праві

Поширені договори якими автор або інший власник майнових авторських прав може розпоряджатися своїми правами:

Договір, яким передаються майнові права, має бути письмовим – звичайний документ на папері або електронний документ. Якщо укласти такий договір усно, то він вважається нікчемним (не породжує прав та обов’язків у сторін договору – наприклад, не буде можливості звернутися до суду для виконання цього усного договору).

Однак, є виняток щодо письмової форми – договір про використання твору в періодичних виданнях (газетах, журналах, електронних медіа тощо) – такі угоди можна укласти усно.

Про зміст договору: треба вказати **відомості**, які допоможуть точно визначити, про який твір або об’єкт йдеться (наприклад, назва твору), які саме **права** на твір передаються (право на публікацію, розповсюдження,

виконання та інше), **скільки** буде оплачено за користування твором, або ж зазначити, що угода є безвідплатною.

Поширені договори:

- **Ліцензійний договір** передбачає надання дозволу на використання витвору мистецтва. За цим договором може надаватися три види ліцензій:

- 1) *виключна ліцензія* видається лише одній особі та виключає можливість використання автором цього витвору та можливість видачі ним іншим особам ліцензій на таке використання;

- 2) *одинична ліцензія* також видається лише одній особі й виключає можливість видачі автором ліцензій іншим особам (аналогічно з попереднім видом), але при цьому автор має право самостійно використовувати даний витвір;

- 3) *невиключна ліцензія передбачає, що автор має право самостійно використовувати свій витвір мистецтва та видавати іншим особам такі ліцензії на його використання.* Останній вид ліцензій є найвигіднішим для автора або іншого власника майнових авторських прав, з огляду на обсяги прав, які в нього залишаються.

- **Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності**, відповідно до якого одна сторона, тобто автор, зобов'язується створити витвір мистецтва згідно з вимогами замовника. Законодавець створив певні суперечності між Цивільним кодексом України та Законом України «Про авторське право і суміжні права» щодо переходу майнових прав на такий твір від автора до замовника. Тому, в даному договорі, важливо чітко зазначити положення щодо переходу від автора до замовника майнових прав інтелектуальної власності на твір.

- **Договір про передання майнових прав інтелектуальної власності** передбачає, що автор або власник майнових авторських прав передає іншій особі частково або в повному обсязі майнові права на витвір мистецтва.

Якщо автор передав майнові права, то він їх позбавляється, тобто надалі він не може самостійно використовувати такий витвір, видавати ліцензії та забороняти іншим особами використовувати його. Особисті немайнові права залишаються в автора.

2.8. Твори суспільного надбання. Сирітські твори.

Суспільне надбання (анг. public domaine) – це статус, який надає можливість використовувати певні твори без попереднього дозволу авторів. Твори, що потрапляють у цю категорію, можна вільно адаптувати, копіювати та поширювати. Це стосується не лише художніх творів, але й музики, літератури та фільмів.

День суспільного надбання — відзначення дати, коли твори, авторські права на які минули, стають доступними для всіх. Зазвичай це трапляється 1 січня, залежно від законодавства різних країн. Саме цього дня закінчується термін дії авторських прав на твори, від смерті авторів яких пройшов певний термін.

До суспільного надбання належать усі твори та об'єкти інтелектуальної власності, термін дії авторських прав яких закінчився зі згоди автора чи через певний час після його (її) смерті.

У США твори, опубліковані до 1978 року, захищені авторським правом максимум на 95 років, незалежно від дати смерті автора.

В Україні та багатьох інших країнах цей термін становить 70 років після смерті автора і це означає, що будь-хто може їх вільно використовувати без виплати винагороди нащадкам автора, але з дотриманням особистих немайнових прав автора. *Наприклад, у 2025 році до суспільного надбання долучилася спадщина авторів, які померли у 1954 році (але якщо твір був створений у співавторстві, авторське право діє протягом життя його авторів і 70 років після смерті останнього з них).*

Невже з цими творами можна робити, що хочеш? Ні! Нові ідеї авторів не мають суперечити «моральним» правам автора. При використанні творів, які перейшли в суспільне надбання, спадкоємці автора уповноважені захищати його особисті немайнові права.

У разі виявлення дій, які порушують особисті немайнові права на твір, що є суспільним надбанням, якщо у автора не залишилося спадкоємців, будь-яка особа може подати заяву про таке порушення до Мінекономіки.

Сирітські твори — оприлюднений твір, фонограма, відеограма (у тому числі що входить до складу аудіовізуального твору або іншої фонограми, відеограми), зафіксоване виконання, щодо яких жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) – його місцезнаходження не встановлене.

Порядок набуття та втрати статусу сирітських творів та сирітських об'єктів суміжних прав визначає, зокрема процедуру пошуку суб'єктів авторського права чи суміжних прав. Так, заклад має подати відповідне оголошення щодо розшуку таких суб'єктів (публікується на офіційному сайті Національного органу інтелектуальної власності, функції якого виконує ІР офіс), провести пошук у наявних базах, зокрема міжнародних, надати ІР офісу визначені документи. Після цього ІР офіс ухвалює рішення та вносить такі твори та об'єкти суміжних прав до відповідного реєстру.

ПОРЯДОК НАБУТТЯ ТА ВТРАТИ СТАТУСУ СИРІТСЬКИХ ТВОРІВ ТА СИРІТСЬКИХ ОБ'ЄКТІВ СУМІЖНИХ ПРАВ: ВІД 15.12.2023Р URL:

<https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-poriadok-nabuttia-ta-vtraty-statusu-syritskykh-tvoriv-ta-syritskykh-obiektiv-sumizhnykh-prav>

Регламентована також процедура втрати творами та об'єктами суміжних прав статусу сирітських. Суб'єкти авторського права чи суміжних прав мають

подати до ІР офісу відповідну заяву, вмотивоване підтвердження наявності прав на твір.

Тобто це твори, щодо яких імовірно не сплинув термін дії авторського права, але в той же час не існує можливості зв'язатися з правовласником. Такі твори не можна публікувати і доступ до них можливий лише в бібліотеках, архівах або приватних колекціях. Зокрема, такі роботи не дозволені для публікації в інтернеті, як і не дозволено включати їх до антологій чи використовувати частково в інших роботах.

Згідно з даними Бібліотеки Конгресу США, близько 85 % музичних записів, створених до 1968 року, що зберігаються в цій бібліотеці, не можуть бути поширені серед громадськості поза стінами установи саме у зв'язку з неможливістю встановити правовласників.

Згідно з директивою Європейського парламенту ЄС від 13 вересня 2012 року, право поширення сирітських творів мають виключно некомерційні культурні заклади (музеї, архіви, бібліотеки), після спроби знайти власника майнових авторських прав, при цьому надання доступу може здійснюватися лише в електронній формі.

Отже, слід чітко розмежовувати поняття «сирітський твір» і «твір, що перейшов у суспільне надбання»:

-Поняття «твір, що перейшов у суспільне надбання» дає змогу точно або умовно ідентифікувати і позначити автора, визначити строк охорони виключних прав і також означає, що цей строк, встановлений законом, уже сплив. На противагу йому, поняття «сирітський твір» застосовується, якщо спроба визначити автора і/або його правонаступників була невдалою (брак інформації), проте строк правової охорони вірогідно ще триває і закон вимагає отримання дозволу від носія виключних прав для легального використання такого твору, а технічно це неможливо;

-Поняття «твір, що перейшов у суспільне надбання» є усталеною правовою категорією, активно використовується в національних і міжнародно-правових актах.

Питання для самоперевірки:

1. Що відноситься до об'єкті авторського права?
2. Що означає поняття похідні твори?
3. Коли починає діяти право на твір?
4. Що таке співавторство?
5. Що розуміється під виключним немайновим правом автора ?
6. Що розуміється під виключним майновим правом автора ?
7. Що означає знак ©?
8. Який порядок реєстрації права на твір?
9. Які існують виключення в авторському праві?
10. Які є способи захисту авторського права ?

Тема 3. Суміжні права

План:

- 3.1. Зміст і суб'єкти суміжних прав
- 3.2. Виникнення і здійснення суміжних прав
- 3.3. Види об'єктів суміжного права.
- 3.4. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав

3.1.Зміст і суб'єкти суміжних прав

1. Суміжні права становлять:

- 1) суміжні права виконавця - особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання;
- 2) суміжні права виробника фонограми - право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму;
- 3) суміжні права виробника відеограми - право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму;
- 4) суміжні права організації мовлення - право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення.

2. Суб'єктами суміжних прав є:

- 1) виконавець (первинний суб'єкт суміжних прав на виконання), спадкоємці виконавця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на виконання на підставі договору або закону;
- 2) виробник фонограми (первинний суб'єкт суміжних прав на фонограму), спадкоємці (правонаступники) виробника фонограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на фонограму на підставі договору або закону;
- 3) виробник відеограми (первинний суб'єкт суміжних прав на відеограму), спадкоємці (правонаступники) виробника відеограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на відеограму на підставі договору або закону;

4) організація мовлення (первинний суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення), правонаступники організації мовлення та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на програму організації мовлення на підставі договору або закону.

3.2. Виникнення і здійснення суміжних прав (стаття 36)

1. Суміжні права виникають внаслідок факту:

- 1) кожного здійснення виконання;
- 2) вироблення фонограми;
- 3) вироблення відеограми;
- 4) першої трансляції програми організації мовлення.

2. Суміжні права і право власності на матеріальний, електронний (цифровий) об'єкт, в якому втілено (зафіксовано) об'єкт суміжних прав, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального, електронного (цифрового) об'єкта, в якому втілено об'єкт суміжних прав, не означає відчуження майнових прав на об'єкт суміжних прав і навпаки.

3. Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей.

За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначено у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми.

3.3. Види об'єктів суміжних прав

Згідно ст. 449 ЦК України об'єктами суміжних прав є:

1. виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних фольклорних і інших творів;

2. фонограми. Фонограма – це звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці або магнітному диску, грамофонній пластинці, компакт-диску і т.д.) виконання або яких-небудь звуків, окрім звуків у формі запису, який входить в

аудіовізуальний твір. Фонограма є початковим матеріалом для виготовлення її екземплярів (копій);

3. відеограми. Відеограма – це відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску і т.д.) виконання або яких-небудь рухомих зображень (із звуковим супроводом або без нього), окрім зображень у вигляді запису, який входить в аудіовізуальний твір;

4. програми (передачі) організацій ефірного або кабельного віщання. Організація ефірного віщання – телерадіоорганізація, яка здійснює публічне віщання радіо- або телепередач і програм віщання (як власного виробництва так і виробництва інших організацій) шляхом передачі до ефіру за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів і т.д.) в якому-небудь частотному діапазоні (у тому числі і з використання супутників). На відміну від організацій ефірного віщання, організації кабельного віщання здійснюють передачу на відстань сигналу за допомогою того або іншого виду наземного, підземного або підводного кабелю.

Основний зміст суміжних прав зводиться до того, що вони є залежними. Тобто це означає, що виконавець здійснює свої права тільки в тому випадку, якщо ним дотримуються права автора(ів) щодо виконаних творів. Виробники фонограм (відеограм) здійснюють свої права тільки якщо дотримуються прав авторів та виконавців цих творів. А організації мовлення повинні дотримуватись прав авторів творів, виконавців цих творів, а також права виробників фонограм (відеограм). Таким чином, використання третіми особами фонограм, радіо і телепрограм, а також творчих результатів виконавців вимагає згоди або артиста, що здійснює виконання, або організацій, що зробили звукозапис, або радіо і телеорганізацій.

Суміжне право виникає унаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, виробництва відеограми, обнародування передачі організації віщання і не залежить від виконання яких-небудь формальностей, призначення, змісту, цінності і т.п., а також способу або форми виразу вказаних об'єктів.

Символ "P" в колі походить від перших букв англійських слів *Performer i Phonogram Producer* - виконавець і виробник фонограми відповідно. Відносно передач віщальних організацій спеціального знака охорони не існує. Цей знак складається з таких елементів: © STAR-MUSIC, 2025 p.

- латинської літери , обведеної колом,
- імені (назви) особи, яка має виключні суміжні права;
- рік першої публікації фонограми.

Відлік терміну дії суміжних майнових прав починається з 1 січня року, що впливає за роком появи об'єкта суміжних прав. Суміжні права можуть переходити в спадщину. **Термін дії суміжних прав становить 50 років з року появи об'єкту суміжних прав.**

Закінчення строку чинності майнових прав на об'єкт суміжних прав означає його перехід у суспільне надбання, що може вільно без сплати винагороди використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання прав відповідних суб'єктів.

3.4. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав

Організації колективного управління авторськими і суміжними правами взяли на себе функції пов'язанні з укладанням угод на використання творів, збором, розподілом і виплатою авторської винагороди. Відповідно до Закону організації колективного управління створюються суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав та мають статус юридичної особи. Організація колективного управління це організація, що управляє на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку.

Вперше, така організація з'явилася у 1777 році П. Бомарше вів судові справи проти театрів. Які тоді неохоче визнавали права авторів

Незважаючи на те, що система колективного управління в першу чергу задовольняє інтереси авторів, володільців авторських прав, ця система надає

певні переваги також користувачам, які отримують доступ до необхідних їм творів світового репертуару найбільш простим способом, звертаючись до організації колективного управління авторськими правами.

Співробітники організації ходять по ресторанам, клубам та перевіряють наявність договорів між власником і будь-якою організацією колективного управління. В свою чергу ці організації заключають договори з виконавцями з питання що організація буде слідувати за дотриманням його (виконавця) прав, збирати роялті, а це організація буде брати собі відповідний відсоток.

Громадська організація «Українська агенція з авторських та суміжних прав» – організація колективного управління правами авторів музичних, літературних, драматичних та інших творів мистецтва і науки.

 ГО «УААСП» <https://uacrr.org.ua/about.html>

ГО «УААСП» управляє майновими правами українських авторів, а також представляє на території України інтереси зарубіжних правовласників на підставі договорів про взаємне представництво з іноземними авторсько-правовими організаціями.

ГО «УААСП» управляється виключно авторами і є членом Міжнародної конфедерації товариств авторів та композиторів CISAC.

З моменту здобуття незалежності і протягом 25 наступних років Україна поряд з Білоруссю і Киргизстаном була єдиною країною на пострадянському просторі, і однією з небагатьох в світі, де найбільша ОКУ (Організації колективного управління) стягують компенсацію за використання творів/фонограм публічними закладами управлялася державою, що прямо суперечило міжнародним стандартам і вимогам CISAC. Протягом цього часу світове авторське співтовариство неодноразово вимагало від України роздержавлення «УААСП». Нарешті, у 2018 році, українські автори вирішили самостійно реформувати національну систему авторського права.

У лютому 2018 року на зборах українських авторів – членів ДО «УААСП», що відбулися в приміщенні знаменитого Київського інституту музики імені Рейнгольда Глієра, творці одностайно вирішили створити організацію світового зразка, давши основу Громадській організації «Українська агенція з авторських та суміжних прав».

Зараз це єдиний монополіст зі збору винагороди за публічне виконання творів публічними закладами

Таким чином, загальні збори затвердили склад Авторської і Наглядової рад започаткованої громадської організації. З першого дня свого існування ГО «УААСП» має свідоцтво організації колективного управління, і, таким чином, має право управляти на колективній основі майновими правами авторів. Ця ініціатива українських авторів була одноголосно підтримана генеральною асамблеєю CISAC, котра 1 червня 2018 року прийняла ГО «УААСП» в свої ряди.

Питання для самоперевірки:

1. Що розуміється під суміжним правом?
2. Які об'єкти ІВ відносяться до об'єктів суміжного права?
3. Які особисті майнові і немайнові права авторів?
4. Які є способи вільного використання об'єктів суміжного права?
5. Який термін охорони суміжних прав?
6. Яку функцію виконує Українське агентство з авторських та суміжних прав"?

Тема 4. Авторське право в мережі Інтернет. Авторське право та штучний інтелект

План:

- 4.1. Основні принципи авторського права в Інтернеті
- 4.2. Захист авторського права в мережі Інтернет у провідних країнах світу
- 4.3. Основні правила легального використання контенту. Ліцензії Creative Commons.
- 4.4. Право особливого роду (*sui generis*).
- 4.5. Штучний інтелект в контексті авторського права
- 4.6. Захист авторських прав в мережі

4.1. Основні принципи авторського права в Інтернеті

У наше життя давно міцно увійшли такі поняття, як комп'ютер, сайт, програмне забезпечення, Електронні банки даних, які містять величезну кількість творів літератури, науки, мистецтва, цілком уміщаються на жорсткому диску комп'ютера або web-сайті.

Інтернет – поняття глобальне не тільки в географічному, а й у соціально-правовому сенсі цього слова. Він, тією чи іншою мірою, зачіпає найрізноманітніші сфери життєдіяльності сучасної людини, в тому числі і цивільно-правові відносини.

Існує хибне уявлення, що все, що ми можемо вільно знайти в Інтернеті, можна так само вільно використовувати і нічий права при цьому порушені не будуть. Але використання фотографій без дозволу автора і без зазначення його імені чи псевдоніму, безкоштовне завантаження музики та використання її для своїх відео, безкоштовний перегляд фільмів та серіалів, передрук чужої статті на власній платформі без посилання на джерело або автора – все це може бути порушенням авторського права та мати негативні наслідки:

Для повного розуміння авторського права в мережі треба розібрати його основні принципи:

— **автоматичний захист** – кожен твір автоматично захищається авторським

правом («презумпція авторства»), навіть за відсутності факту публікації в Інтернеті;

- **авторське право після поширення** – залишається за автором, який може самостійно визначати умови використання твору;
- **ліцензії та дозволи** – кожен автор має право надати ліцензію на використання його твору з конкретними умовами (відсутність монетизації контенту, одноразова чи постійна плата);
- **порушення авторських прав в Інтернеті** – завантаження, копіювання, розповсюдження або інше використання твору без дозволу власника є порушенням Закону України;
- **колективне управління правом** – є безліч онлайн-платформ, які дозволяють за певну плату використовувати інші твори, а їх власникам – отримувати грошову винагороду.

Чи можна без дозволу використовувати чужі фото, рисунки, фрагменти музичних творів, математичні вирази, програмні коди тощо в соціальних мережах? ***Ні, здебільшого це такі ж об'єкти авторського права, тому на них потрібен дозвіл від автора.***

Авторське право в мережі працює за такими ж принципами: пости в Facebook і селфі в Instagram також є об'єктами авторського права. І викладаючи матеріали в соцмережі, людина надає право на перегляд, але не на вільне використання цих матеріалів. Тож, якщо ви хочете використати матеріали із соцмереж, завжди вказуйте ім'я автора цих матеріалів.

Саме для цього соціальні мережі й мають функцію репосту, щоб не було порушень. Під час репосту в разі використання чужого контенту сам репост уже містить інформацію про автора.

Гарним прикладом захисту авторських прав в Інтернеті є YouTube. Якщо ви використаєте чужу музику, фрагмент кліпу або фільму у своєму відео, система миттєво накладе санкції: від заборони показу відео в певних країнах

та відсутності монетизації до блокування каналу.

Також існує хибне уявлення, що ми слухаємо або дивимось контент безоплатно. Насправді це не так. *Саме монетизація і є прикладом майнових прав автора. Від одного нашого «кліку» автор примножує свій дохід. Бо саме в цей момент відбувається монетизація отримання прибутку від опублікованого контенту.*

Кожне відтворення — важливе! Умовний «клік» користувачів конвертується у гроші. І не важливо, чи маєте ви підписку. Алгоритм онлайн-платформи враховує кількість відтворень та додає в добірку трендів Його бачить більше користувачів, що також примножує дохід автора.

Отже, схема монетизації:

- Ви переглянули відео або прослухали пісню
- Контент отримав плюс одне відтворення
- Онлайн-платформа сплатила автору кошти на підставі договору
- Автор сплатив податки від прибутків у бюджет держави.

Звідси висновок, якщо ви споживаєте контент громадян/компаній, чий бізнес зареєстровано в рф, кожен ваш перегляд монетизується і йде до бюджету країни-агресорки, яка використовує їх для війни з Україною

4.2. Захист авторського права в мережі Інтернет у провідних країнах світу

Питання про захист авторського права в мережі Інтернет гостро підіймається у більшості країн світу. Згідно з нормою ст. 5 Бернської конвенції обсяг охорони, як і засоби захисту, забезпечувані автору для охорони його прав, регулюються виключно законодавством країни, де потребується охорона. Це правило інтерпретується сучасними дослідниками як можливість суб'єкта права захищати своє право в будь-якій державі, де здійснюється протиправне використання твору (об'єкта суміжних прав). А у разі використання в мережі Інтернет захист можливий практично в кожній державі, де є можливість

доступу до твору (об'єкта суміжних прав).

Світ активно шукає ефективні методи боротьби з порушенням авторських права в Інеті. Країни впроваджують різноманітні заходи для захисту авторських прав.

Ізраїль застосовує судові позови проти приватних користувачів піратського контенту завдяки закону, згідно з яким інтернет-компанії зобов'язані розкрити особисті дані користувачів мережі, котрі скачують піратський контент. Після цього власник контенту зможе подати на них в суд за порушення авторських прав.

В Японії Окрім використання спеціалізованих автоматизованих систем, використовуються людські ресурси для виявлення порушень авторського права. На думку влади Японії, сучасне спеціалізоване програмне забезпечення, що шукає в мережі піратські копії, не справляється з таким завданням: алгоритми, створені для пошуку піратського контенту (роботи) шукають конкретні зображення, тому піратам достатньо лише мінімально змінити контент, аби обійти фільтри.

В Швеції працюють превентивні заходи які мають стримувати потенційних порушників, що змушує людей задуматися перед поширенням нелегального контенту і Інтернеті. Швеція встановила суворі покарання за порушення авторських прав в Інтернеті. Суд приговорив адміністратора популярного в Швеції торрент-сайта до 5 місяців позбавлення волі за незаконне використання контенту в Інтернеті. Такий вирок є одним із найжорсткіших серед інших судових рішень, які коли-небудь приймалися в Швеції за аналогічні порушення.

Норвегія веде боротьбу з піратством в Інтернеті через суд та завдяки появі легальних сайтів. Уряд сприяє розвитку легальних стрімінгових сервісів. Доступні платформи зменшують попит на піратський контент.

Із 2013 року у Норвегії діє суворий закон, який дозволяє антипіратським

групам звертатися до суду у зв'язку з незаконним завантаженням в Інтернет приватними особами контенту, захищеного авторським правом. Останніми роками збільшилася кількість легальних сервісів. Іншими словами, піратство стало не потрібним, коли з'явилася можливість сплатити за прослуховування пісні або перегляд кінофільму одним кліком мишки.

В США одним з діючих на даний час засобів забезпечення інформаційних прав і свобод людини є стягнення штрафних санкцій.

- Якщо має місце ненавмисне привласнення, суд може винести рішення про стягнення збитків з відповідача в порядку покарання (штрафних санкцій) у сумі, яка не перевищує подвійного розміру відшкодування (до 500 тис доларів або до 5 млн. доларів, якщо відповідачем є організація).
- Якщо злочин навмисний і відбувається в інтересах іноземної держави, то максимальний термін ув'язнення може скласти 15 років, а штраф – 10 млн доларів.

У Франції ще з 2010 року такі порушники можуть бути позбавлені права доступу до мережі Інтернет на рік, а в окремих випадках навіть змушені заплатити штраф у розмірі 300 тисяч євро! Дані заходи зменшують кількість піратських сайтів в державі і змушують громадян більш відповідально ставитись до авторських творів і їх поширення в мережі Інтернет.

У Німеччині існує система “трьох попереджень” і працює вона досить успішно і дієво, про що свідчить статистика: з приблизно 650 користувачів, попереджених наглядовою організацією про порушення, лише 44 наважилися повторно завантажити піратський контент. І все ж щодо 60 осіб було вжито заходи судового реагування. Долю таких “рецидивістів” вирішував суд – офіційна “норма” вироку за такі порушення – до місяця позбавлення доступу в Інтернет або штраф у розмірі 1500 євро.

Авторське право в Інтернеті для українського суспільства навіть сьогодні

є річчю досить незвичною. Підтвердженням того, що в Україні численними є порушення авторських прав в Інтернеті, але навіть не з підступних міркувань, а через необізнаність, є результати проведеного до війни вибіркового опитування серед студентів-юристів.

Цікаво, що зі всіх опитаних з думкою, що штраф, як санкція за порушення авторського права в Інтернеті є недостатнім, погодилося 58%.

Ці ж студенти чесно також зізналися, що незаконно розповсюджували інформацію без згоди на це автора.

Вражаючими також є дані проведення дослідження, за якими використовують неліцензійне програмне забезпечення 90% громадян України.

Розміщення твору в оцифрованому вигляді в Інтернет вважається публікацією твору або його поширенням і тому потребує дозволу власника авторського права.

Розміщення в Інтернет копії твору чи його частини без дозволу автора є порушенням Закону і може бути оскаржене в суді з вимогою відшкодування моральної шкоди та завданих матеріальних збитків.

“Спеціальна доповідь 301” Офісу торговельного представника США (USTR). Американці щороку випускають звіт про охорону й захист авторського права в світі. У звіті розглядається стан і позитивні чи негативні зміни щодо охорони авторського права в країнах, де з цим є проблеми – проблеми середнього рівня: Бразилія, Колумбія, Еквадор і т. ін. (Watch List) і значні проблеми: Аргентина, Чилі, Китай, Індія, Мексика, Росія, Тайвань, В’єтнам і Україна (Priority Watch List).

Сам по собі цей звіт можливо був би не настільки важливий, якби на його підставі Уряд США не приймав рішення щодо статусу тієї або іншої держави у так званому «Списку 301» – переліку країн з незадовільним рівнем охорони прав інтелектуальної власності. Керуючись даними Списку 301, США приймають

рішення про надання чи анулювання торгових преференцій для товарів, що імпортуються у США з тієї або іншої країни, що може завдати країні-експортеру значної економічної шкоди, не кажучи вже про репутаційні втрати.

Нажаль Україна знаходиться у списку найбільш “піратських” країн світу. Дослідження «Спеціального звіту 301» щодо України призупинені через вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року. Але це питання так до кінця і не вирішене.

Серед основних проблем із захистом авторських прав в Україні на заході виділяють масову реалізацію та використання піратського програмного забезпечення, та високий рівень використання неліцензійних програм, зокрема - в державних органах. Україна також відзначилася і тим, що тут зареєстровано багатьох сайтів, що містять піратський контент та неліцензійний контент.

4.3. Основні правила легального використання контенту

Існують випадки вільного використання твору (без згоди автора та виплати йому винагороди), перелік яких чітко встановлений законодавством України але, навіть в такому разі, необхідно зазначати ім'я автора та джерело запозичення.

Наприклад:

- використання цитат, включаючи їх переклад з інших мов, з правомірно опублікованих творів, у тому числі статей з газет і журналів у формі оглядів преси;
- відтворення творів образотворчого мистецтва, фотографічних творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій з освітньою метою або для наукової діяльності, якщо такі дії не мають самостійного економічного значення.

Для перевірки конкретного випадку використовуйте ст. 22-28 нового Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 2811-ІХ від 01.12.2022 року, який набув чинності 01 січня 2023 року.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

В інших випадках, особливо для використання з комерційною метою, ідеальним варіантом буде знайти автора або правовласника та запросити письмовий дозвіл на таке використання.

Маючи намір використати чуже фото з мережі слід:

✓ Ознайомитися з умовами автора для використання його фотографічного твору. *Хоча Закон про авторське і говорить про те, що медіа може вільно використовувати фото з інформаційною метою, не питати дозволу автора, сам він може бути іншої думки. Адже саме суб'єкт авторського права має виключне право дозволяти або забороняти іншим користуватися своїм твором;*

- ✓ Зазначити ім'я автора твору або його псевдонім;
- ✓ Зазначити джерело із клікабельним посиланням на першоджерело;
- ✓ Використовувати матеріал в обсязі, виправданому інформаційною, освітньою метою.

Як правомірно використовувати твори з мережі Інтернет?

1. Якщо вам сподобався текст, знайдений на просторах Інтернету, процитуйте деяку його частинку із зазначенням автора та джерела запозичення.

2. Користуйтеся легальними сайтами з легальним контентом, тобто на який було надано дозвіл від авторів: megogo. net, youtube.com.

3. Спеціальними посередницькими платформами для пошуку зображень (наприклад, фотостоки, фотобанки, стокові біржі). Існують як платні ресурси, так і навпаки.

4. Використовуйте функції репосту або гіперпосилань в соціальних мережах Це приклад легального поширення контенту яким більшість людей користується, але рідко замислюється над цим.

5. запросити дозвіл у автора або правовласника, особливо коли плануєте використовувати матеріал з метою отримання прибутку.

Ліцензії Creative Commons.

Через те, що авторське право виникло задовго до створення Інтернету, і воно може зробити багато типових дій в Інтернеті незаконними (зокрема копіювання й поширення інформації), тому що вимагає окремого попереднього дозволу на кожну таку дію.

В США на початку 2000 років виникла з ідея універсального доступу до наукових досліджень завдяки розвитку Інтернету. Найбільш поширеною для цього є практика використання Ліцензій Creative Commons.

Ліцензії були розроблені організацією Creative Commons, з метою надати авторам можливість дозволити широкому колу людей поширювати власні твори при дотриманні ряду умов.

Різні комбінації цих компонентів утворюють набір 6 видів ліцензій Creative Commons. Кожна з базових умов ліцензії має своє графічне зображення, що дає можливість візуально позначати ліцензію, на умовах якої автор дозволяє поширювати свій твір.

Позначки:

□ **Атрибуція (BY).** Із зазначенням авторства. англ. Creative Commons Attribution (скорочено: CC BY). Наявність цього елемента означає, що під час використання вам обов'язково необхідно вказувати автора твору.

Некомерційне використання (NC). Або **некомерційна** -означає, що використовувати твір для отримання прибутку не можна.

Без похідних творів (ND). Автор не дозволяє змінювати переробляти, розвивати твір. Означає, що на основі даного твору не можна створювати похідні твори (наприклад, дубляж фільму). (

Зі збереженням умов (SA). Розповсюдження на таких самих умовах означає, що похідні твори робити можна, але поширювати їх необхідно лише за тими самими умовами, що й твір, який ви використали.

CC0 — «Жодні права не застережені». Окрім ліцензій Creative Commons існує також **інструмент CC0**, який дозволяє автору відмовитись від усіх прав на твір, та передати його в суспільне надбання.

Існує хибна думка, що поширювана інформація таким чином вільно існує в суспільному доступі. Але усі без винятку ліцензії Creative Commons потребують вказування інформації про автора твору при його використанні й розповсюдженні. Види ліцензій Creative Commons:

CC BY — атрибуція. Мабуть, є найзручнішою з усіх ліцензій групи Creative Commons. Вона дозволяє розповсюджувати, переробляти, адаптувати та створювати на основі твору інші твори, в тому числі з комерційною метою, а єдиною суттєвою вимогою є згадування імені автора оригінального твору.

CC BY-SA — атрибуція зі збереженням умов. Вона дозволяє поширювати, переробляти, адаптувати та створювати на основі твору інші твори, в тому числі з комерційною метою. Але відповідно до неї треба не лише згадувати автора оригінального твору, але й ліцензувати новий твір за тими ж самими умовами. Цю ліцензію, до речі, використовує «Вікіпедія».

CC BY-ND — атрибуція без похідних творів. Вона дозволяє використовувати оригінальний твір для будь-яких цілей, у тому числі комерційних, із зазначенням автора твору. Проте створені твори не можна буде поширювати. Для масового видання не підійде, а для дизайну презентації — цілком.

CC BY-NC — атрибуція і некомерційне використання. Вона дозволяє некомерційно перетворювати, адаптувати та створювати на основі вихідної роботи інші твори. Нові твори повинні посилатися на автора і бути некомерційними, але при цьому не зобов'язані ліцензуватись на тих самих умовах.

CC BY-NC-SA — атрибуція, некомерційне використання, зі збереженням умов. За цією ліцензією можна змінювати, адаптувати та використовувати роботу з некомерційною метою, із зазначенням автора оригінального твору та ліцензуванням нових робіт на ідентичних умовах.

CC BY-NC-ND — атрибуція, некомерційне використання, без похідних творів. *Є найбільш обмежувальною з шести основних ліцензій.* За нею ви можете лише завантажувати твори та ділитися ними з іншими за умови зазначення автора. Проте твір не можна змінювати та використовувати з комерційною метою.

4.4. Право особливого роду (sui generis)

Україні, як і в більшості країн світу, авторство вимагає особистого творчого вкладу. Тобто, щоб твір був захищений авторським правом, його має створити людина своєю творчою діяльністю.

Для цього в новий закон ввели поняття **«неоригінальні об'єкти»** тобто **об'єкт що** утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи.

Латинський вираз «sui generis» в буквальному перекладі означає —

«унікальний за своїми показниками» або «єдиний у своєму роді».

І тут треба розрізняти:

- якщо програма створила сама (шляхом власного функціонування) без безпосередньої участі фізичної особи – то це **неоригінальний об’єкт**.
- А якщо фізична особа долучилась (здійснювала команди, корегувала роботу технологій, задавала напрямки тощо) – то такі твори **вважаються оригінальними**, які згенеровано комп’ютерною програмою.

 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШІ: ПТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/Rekomendatsi%C3%AF_vidpovidalne_vykorystannia_ShI.pdf

Влітку 2024р ІР офіс видав перші свідоцтва про реєстрацію авторського права на твори, до яких включені зображення, що були створені за допомогою штучного інтелекту (ШІ).

1. Збірка зображень “Великодні листівки”, упорядник збірки - Маргарита Бойко;
2. Дитяча книга «Зачарована пригода Руфуса». Автор: Хорольська Анна Олександрівна;
3. Літературний письмовий твір «Вірші незакінченої війни». Автор Сітніков Андрій Володимирович.

4.5. Штучний інтелект в контексті авторського права

Штучний інтелект-хто автор? ШІ використовує твори, які є у відкритому доступі, і належать до суспільного надбання або просто опубліковані в Інтернеті. Втім, у мережі є багато так званих “піратських матеріалів”, і їх використання порушуватиме авторські права.

Слід також враховувати те, що він зазвичай не вказує джерела, звідки він бере текст. З огляду на це, не можна бути впевненим, що сама модель користується ними законно. Відтак, є ризик того, що текст, згенерований ШІ, є плагіатом або в інший спосіб порушує, права третіх осіб.

Приклад з роботи журналістів: публікація фейкової біографії до дня народження українського письменника Олеса Гончара що була створена журналістами "Нового каналу". Журналіст не перевіривши факти біографії розмістив у соціальних мережах його біографію, згенеровану чатом, де містилися відверті фейки про письменника.

Sui generis – це набір спеціальних положень, які відрізняються від загальних. Вони регулюють об’єкти, створені внаслідок роботи комп’ютерної програми. Ці об’єкти **не містять творчого підходу та генеруються без участі людини**. Як результат, **особисті немайнові права на такі об’єкти не виникають**, адже вони можуть належати лише фізичній особі, але аж ніяк не штучному інтелекту.

Такі права особливого роду починають діяти з моменту, коли комп’ютерна програма згенерувала результат, а їхній строк чинності спливає через **25 років** з цього моменту.

Тобто, з юридичної точки зору можливо, що авторські права можуть бути присвоєні й результатам роботи штучного інтелекту, але тільки за умови активної участі людини у творчому процесі.

*Також треба обов’язково попередньо вивчити умови використання інструментів, перевірити згенерований результат на предмет дотримання авторських прав, бути чесним із споживачами контенту **та маркувати контент** – “Зображення, створене командою ____ за допомогою інструменту ____”.*

*Штучний інтелект - хто власник? **Особисті немайнові права-не виникають***. Штучний інтелект не може мати авторського права на згенеровані фото, відео чи картину!

***Майнові права особливого роду (sui generis) на неоригінальні об’єкти**, згенеровані комп’ютерною програмою, належать особам які мають ліцензію на*

цю комп'ютерну програму (автори такої комп'ютерної програми, їх спадкоємці, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали майнові права на комп'ютерну програму).

Також проблемою є то, що первинні матеріали, які ШІ використовує для навчання, належать авторам, права на які вже юридично захищені.

Все частіше автори прагнуть вживають заходів, аби їхні роботи не використовувались штучним інтелектом, (тобто щоб їх твори були не джерелом навчання для ШІ).

Наприклад, було розроблено програму, що працює на базі штучного інтелекту і дозволяє захистити картини та інші зображення за допомогою водяного знаку. Інструмент називається **NO AI**. По суті він ставить на роботу невидимий водяний знак, який захищає її від використання штучним інтелектом.

Як це працює: коли AI шукає художні роботи, створені людьми, вони уникають інших AI-зображень. Водяний знак від NO AI сигналізує, що ця робота створена штучним інтелектом, тож вона не повинна потрапити у базу даних для інших нейромереж. Звісно, механізм можна обійти, але бодай поверхневий захист він надаватиме.

Цей знак перешкоджає включенню творів до баз даних для навчання ШІ, оскільки нейромережа ідентифікує такі зображення як створені іншими машинами, а не людьми, і відмовляється їх використовувати для навчання. Окремі митці взагалі не публікують свої роботи в інтернеті, надаючи перевагу лише фізичним примірникам.

4.6. Захист авторських прав в мережі Інтернет

Якщо ви побачили використання вашого твору без зазначення авторства:

1. Спочатку обов'язково зафіксуйте факт правопорушення.
2. Зверніться з письмовою претензією до того, хто зробив таку публікацію або до адміністратора сайту, на якому було зроблену таку публікацію. Претензія має містити:

— реквізити порушника (ПІБ — якщо це фізична особа, або повне найменування — якщо юридична особа; також ідентифікаційний код, адресу для листування та контакти);

— обґрунтування факту порушення з посиланням на норми чинного законодавства (підстави для захисту авторського права, зокрема будь-яке порушення, невизнання або оспорування прав, а також створення загрози порушення прав);

— вимогу до особи, що порушила авторське право, наприклад, про визнання авторського права, про відшкодування збитків, завданих порушенням або стягнення компенсації; про відшкодування моральної шкоди; стягнення винагороди, передбаченої законодавством про авторське право і суміжні права та інші;

— докази що твір належить автору чи іншому суб'єкту авторського права та доказ, що фіксує факт правопорушення .

3. У випадку, якщо претензія не подіяла на порушника, можна звернутися до Центру медіації та посередництва ІР офісу за сприянням мирному врегулюванню ІР спорів за допомогою процедури медіації. У разі, якщо сторона відмовляється від медіації, а претензія не подіяла на порушника і він продовжує порушувати закон, наступним кроком є звернення до суду.

Якщо був помічений факт порушення авторського права на фото твір, то автор має право вимагати:

- ❖ зазначити автора або видалення всіх своїх творів з сайту або веб-порталу, на яких вони розміщені без згоди автора;
- ❖ грошової компенсації, розмір якої визначається судом;
- ❖ компенсування моральної шкоди в разі порушень немайнових прав.

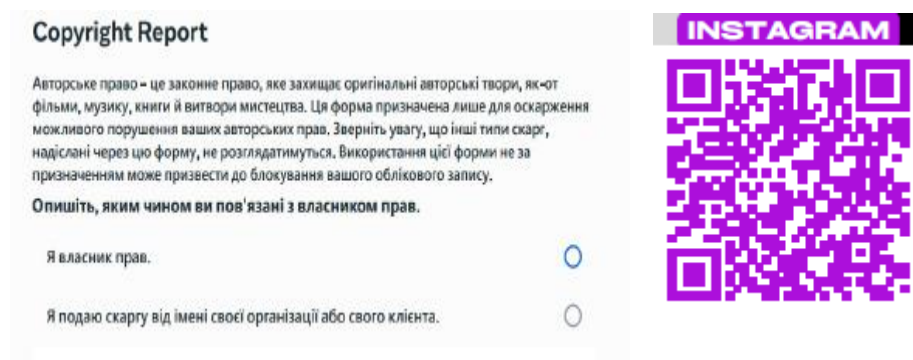
Всі популярні соцмережі надають авторам інструменти для швидкого реагування на порушення та оперативного їх припинення. Інструменти, що передбачені платформами для захисту прав інтелектуальної власності, дають можливість зручно подати скаргу та ініціювати перевірку контенту, який, на думку автора, порушує його права. Для цього часто достатньо заповнити форму з своїми контактними даними, посиланням на спірний контент та поясненням, чому автор вважає, що в його випадку має місце порушення.

Часто автори не обізнані про те, які випадки використання створеного ним контенту є неправоміним, а коли є дозволеним в межах випадків вільного використання (та доктрини fair use). На сайтах служб підтримки соціальних мереж зазвичай наводиться інформація про права автора на результати їх творчої діяльності, та коли і як інші користувачі можуть правомірно використовувати їх твори, що дозволяє ще раз оцінити ситуацію перед подачею скарги.

Форма Instagram щодо авторського права

<https://www.instagram.com/help/ipreporting/report/copyright/>

Форма включає поля для заповнення контактної інформації, інформації, на яку ви надсилаєте скаргу, в кінці дані скріплюються електронним підписом.

Copyright Report

Авторське право – це законне право, яке захищає оригінальні авторські твори, як-от фільми, музику, книги й витвори мистецтва. Ця форма призначена лише для оскарження можливого порушення ваших авторських прав. Зверніть увагу, що інші типи скарг, надіслані через цю форму, не розглядатимуться. Використання цієї форми не за призначенням може призвести до блокування вашого облікового запису.

Опишіть, яким чином ви пов'язані з власником прав.

☒ Я власник прав.

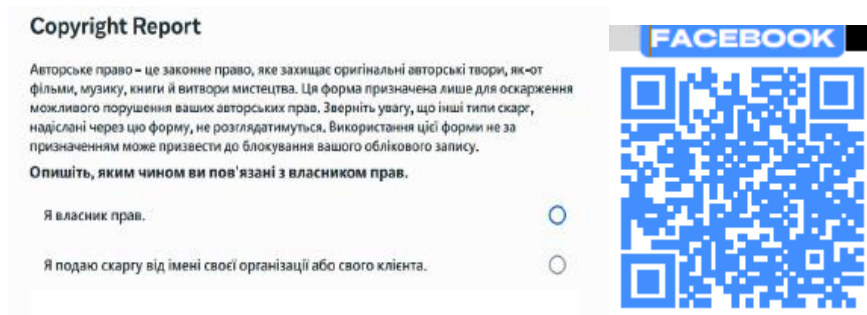
☐ Я подаю скаргу від імені своєї організації або свого клієнта.

INSTAGRAM

Facebook. Якщо ви вважаєте, що хтось використовує вашу захищену авторським правом роботу без вашого дозволу, заповніть форму Форма Facebook щодо авторського права:

Форма Facebook щодо авторського права

<https://www.facebook.com/help/ipreporting/report/copyright>

Copyright Report

Авторське право – це законне право, яке захищає оригінальні авторські твори, як-от фільми, музику, книги й витвори мистецтва. Ця форма призначена лише для оскарження можливого порушення ваших авторських прав. Зверніть увагу, що інші типи скарг, надіслані через цю форму, не розглядатимуться. Використання цієї форми не за призначенням може призвести до блокування вашого облікового запису.

Опишіть, яким чином ви пов'язані з власником прав.

☐ Я власник прав.

☐ Я подаю скаргу від імені своєї організації або свого клієнта.

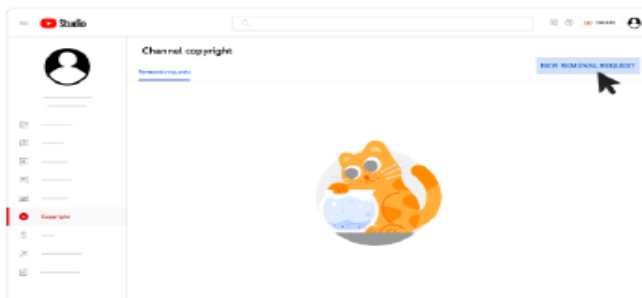
Форма включає поля для заповнення контактної інформації, інформації, на яку ви надсилаєте скаргу, в кінці дані скріплюються електронним підписом.

YouTube. Якщо ваш захищений авторським правом контент опубліковано на YouTube без дозволу, ви можете надіслати запит на його видалення через порушення авторських прав. Посилання на YouTube Studio <https://studio.youtube.com/>

Форма YouTube щодо авторського права

До вебформи також можна перейти з YouTube Студії:

1. Увійдіть у YouTube Студію [↗](#).
2. У меню ліворуч натисніть **Авторські права** .
3. Натисніть **СТВОРИТИ ЗАПИТ НА ВИДАЛЕННЯ**.

Telegram. У Telegram політики та інструменти охорони авторських прав відсутні. Telegram не застосовує автоматичні алгоритми для виявлення піратського контенту.

Платформа дає можливість поскаржитися безпосередньо на публікацію, натиснувши «Поскаржитися» — «Порушення авторського права» або звернутися із скаргою відповідно до Digital Millennium Copyright Act.

Авторські права

Додайте коментар (необов'язково)

Допоможіть нам, вказавши, що не так з повідомленням, яке ви вибрали.

Надіслати скаргу

Схасувати **Поскаржитися**

ЩО НЕ ТАК З ЦИМ ПОВІДОМЛЕННЯМ?

- Мені просто не подобається
- Жорстоке поводження з дітьми
- Насильство
- Незаконні товари
- Незаконний дорослий контент
- Особисті дані
- Тероризм
- Шахрайство або спам
- Авторські права
- Інше
- Без порушень, але треба видалити

Також інструменти для захисту прав інтелектуальної власності передбачені на платформах ТікТок, X та Google.

Також із заявою про припинення порушення авторського права можна звернутися безпосередньо до постачальника послуг хостингу (ст. 56 ЗУ «Про АП», яка регулює порядок припинення порушень авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет):

Якщо власник веб-сайту чи веб-сторінки відомий, то заявник може звернутись із заявою про припинення порушення авторського права та/або суміжних прав (якщо заявник юридична особа - звернення за представництвом адвоката або патентного повіреного).

Заява повинна містити:

— відомості про заявника;

- вид і назва об'єкта авторського права чи суміжних прав;
- вмотивоване твердження про наявність майнових прав;
- вимога унеможливити доступ до відповідного цифрового контенту на сайті;
- відомості про постачальника послуг хостингу;
- твердження про достовірність інформації зазначеній в заявці.

Впродовж 48 годин власник веб-сайту або веб-сторінки повинен відмовити у блокуванні доступу або надати блокування доступу.

Якщо власник веб-сайту чи веб-сторінки невідомий, то заявник може звернутись із заявою про припинення порушення авторського права та/або суміжних прав до постачальника послуг хостингу (якщо заявник юридична особа - звернення за представництвом адвоката або патентного повіреного)

І якщо власник веб-сайту не відреагував впродовж 24 годин, то постачальник послуг хостингу сам може заблокувати доступ впродовж 48 годин (з інформуванням заявника та власника веб-сайту) або постачальник послуг хостингу має право залишити заяву добу (24 години) без розгляду проінформувавши заявника впродовж 10 днів. Наступні етапи відновлення доступу або відбувається звернення з позовом до суду.

Або захищати свої права у судовому порядку. Для цього необхідно зібрати докази. Доказами можуть бути зафіксовані факти порушення (скріншот інтернет-сторінки або роздруківка, яка дає можливість відслідкувати точний URL сторінки де унизу сторінки буде проставлена її дата. Або зробити нотаріальний огляд сайту).

Звернутися за захистом своїх прав:

- за стягненням збитків або грошової компенсації в суд;
- за блокуванням сайту порушників в суд;

➤ за залученням порушника до кримінальної відповідальності в поліцію, якщо незаконні дії заподіяли вам великих збитків.

Посилання на автора в скопійованому тексті не врятує, якщо автор не давав свого дозволу на копіювання тексту. У такому випадку суд може присудити компенсацію на порушення авторського права – розміщення статті без згоди автора (плагіат). В Україні зазвичай присуджують невеликі суми, але якщо незаконні дії заподіяли автору великих збитків (понад 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), то за плагіат передбачена кримінальна відповідальність.

Питання для самоперевірки:

1. Які основні принципи авторського права в мережі Інтернет?
2. Чи можна без дозволу використовувати чужі твори в соціальних мережах?
3. Що собою представляє монетизація контенту в контексті авторського права?
4. Як правомірно використовувати твори (фото) з мережі Інтернет?
5. Які особисті немайнові права виникають на результати роботи ІІІ?
6. Кому належать майнові права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти?
7. Як захистити свої твори від порушення авторського права в Інтернеті?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Тема 1. Система інтелектуальної власності в Україні: ретроспектива та сучасний стан

Мета: Ознайомити здобувачів з основними поняттями, предметом та завданнями курсу «Теоретичні засади інтелектуальної власності та трансферу технологій»; освоїти особливості інтелектуальної власності; продемонструвати студентам практичну значимість вивчаємої дисципліни.

Компетентності: здатність правильно визначати та характеризувати основні об'єкти права ІВ, по суті використовувати специфічну термінологію в області ІВ; знання та практичні навички, необхідні для розуміння та захисту ІВ, навчатися ідентифікувати порушення прав та обирати ефективні способи їх захисту. Крім того, здобувачі розвинуть критичне мислення та здатність до аналізу, що дозволить їм успішно застосовувати отримані знання в різних сферах діяльності: від бізнесу до науки.

Приступаючи до виконання завдань, здобувачі повинні знати основні положення в області інтелектуальної власності в Україні: об'єкти і суб'єкти інтелектуальної власності, ідентифікацію об'єктів інтелектуальної власності, відповідно за їх класифікацією, їх характеристику.

План засвоєння знань передбачає використання відеоматеріалів та презентації навчального курсу для кращого розуміння теми, викладених на дистанційному курсі в системі Moodle, питання для обговорення, а також практичні завдання, які допоможуть їм закріпити отримані знання.

Питання для обговорення:

1. Які два основні типи прав складає право інтелектуальної власності?
2. Які основні етапи становлення сфери інтелектуальної власності в незалежній Україні?

3. Які функції виконує Всесвітня організація інтелектуальної власності?
4. Який державний орган відповідає за видачу охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності, а також представляє Україну в міжнародних організаціях?
5. Які функції виконує Центр медіації та посередництва при УКРНОІВ?
6. Інтелектуальна власність охоплює різні форми творчої діяльності. Як ви вважаєте, чи є щось, що ви вже створили, що може вважатися інтелектуальною власністю? Якщо так, то як би ви захистили свої права на цей твір?
7. Чи стикалися ви особисто з порушенням прав інтелектуальної власності? Якщо так, то як ви на це реагували? Чи вважаєте ви, що у вас були достатні можливості захисту для своїх прав?

Тестові питання по темі:

- 1. Який документ уперше визнав збереження інтелектуальної власності?**
 - а) Декларація Венеційської Республіки 1474р
 - б) Паризьку конвенцію з охорони промислової власності 1883р
 - в) Цивільний кодекс України 2003р
 - г) Закон України «Про власність» 1991р
- 2. Який принцип регулювання сфери інтелектуальної власності переважав до XIV століття?**
 - а) відкрийте знання для загального використання
 - б) захист інтелектуальної власності за допомогою патентів
 - в) збереження цінних знань у таємниці
 - г) використання міжнародних договорів для захисту інтелектуальної власності
- 3. Які два основних типи прав складають право інтелектуальної власності?**
 - а) майнові права та права на авторство
 - б) особисті немайнові права та майнові права
 - в) права на винахід та права на торговельну марку
 - г) права на використання та права на розпорядження

4. Які два основні органи відповідають за правову охорону інтелектуальної власності в Україні?

- а) Міністерство юстиції України та Державна служба інтелектуальної власності
- б) Міністерство економіки України та Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій
- в) Національна академія наук України та Міністерство освіти і науки України
- г) Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України

5. Яка мета ініціативи WIPO ALERT?

- а) з авторських прав на музичні твори
- б) захист прав на торгові марки
- в) протидія розміщенню реклами на нелегальних сайтах
- г) захист прав на винахідницьку діяльність

Письмові завдання:

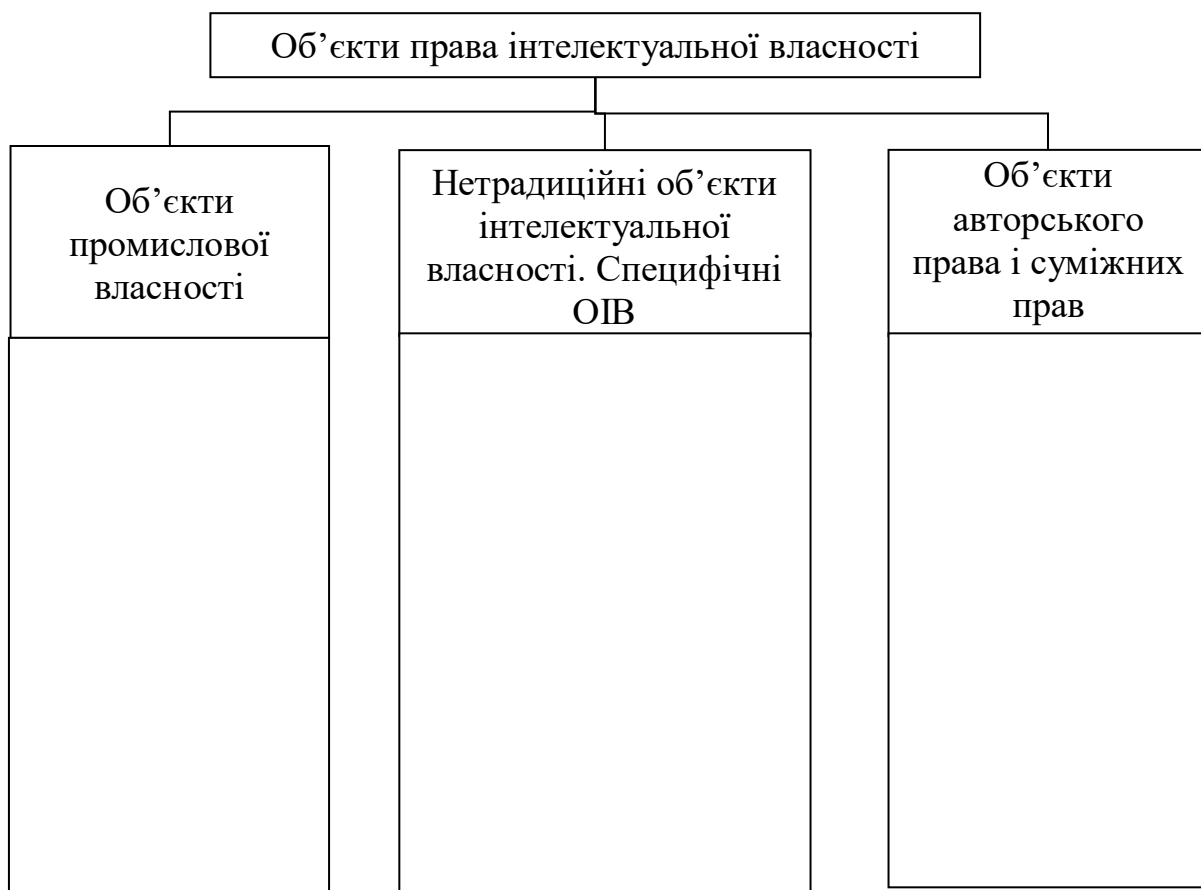
Завдання 1. Який метод вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності є найбільш економічним і швидким?

Завдання 2. Перерахуйте для кожного з наведених продуктів потенційно охороноздатні рішення та оптимальні форми їх правової охорони.

- ❖ Гастрономічна страва
- ❖ Ролікові ковзани
- ❖ Пляшка вина
- ❖ Швейна машинка
- ❖ Документальний фільм «Зима у вогні».

Завдання 3. Розподіліть ОІВ згідно з класифікацією, заповніть відповідні колонки.

Об'єкти права ІВ: винаходи, сорти рослин, літературні твори, програми організацій мовлення, компіляція даних, корисні моделі, виконання, породи тварин, промислові зразки, художні твори, фонограми та відеограми, наукові відкриття, торговельні марки, фірмові найменування, раціоналізаторські пропозиції, комп'ютерні програми, компіляція даних, комерційна таємниця, географічні зазначення.

Завдання 4. Випишіть основні закони України в області інтелектуальної власності.

Тема 2. Авторське право. Службові твори

Мета: Сформувати у здобувачів системне розуміння авторського права як інституту, що захищає інтелектуальну власність авторів творів науки, літератури та мистецтва. Надати студентам знання про види об'єктів авторського права, права авторів, строк чинності цих прав, особливості захисту різних видів творів, а також ознайомити їх з поширеними договорами, що регулюють використання творів. Навчитися використовувати нормативну базу у сфері авторського права.

Компетентності: здатність розуміти права авторів та їхні обмеження, здатність аналізувати правові відносини, пов'язані з використанням творів, а також застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань у сфері інтелектуальної власності, здатності оцінювати правомірність використання творів, укладати договори, пов'язані з авторським правом, та захищати свої авторські права, здатність характеризувати об'єкти авторського права; визначати суб'єктів авторського права; володіти і розпоряджатися авторськими правами. Крім того, студенти отримають розуміння історичного розвитку авторського права та його ролі у сучасному суспільстві.

Питання для обговорення:

1. Поняття та правова природа авторського права.
2. Суб'єкти авторського права:
 - фізична особа як первинний суб'єкт, якому належить авторське право.
 - співавторство: поняття та види.
 - правонаступники, перекладачі та автори інших похідних творів.
3. Об'єкти авторського права. Ознаки. Види.
4. Виникнення та здійснення авторського права
5. Особисті немайнові права автора твору
6. Майнові права автора твору. Строк чинності майнових прав.
7. Що таке презумпція авторства та охарактеризуйте її значення для охорони авторського права.
8. Які особливості правового статусу малолітніх та неповнолітніх як суб'єктів авторського права?
9. Наведіть підстави та порядок вільного використання творів?

Письмові завдання:

Завдання 1. Перелічте, які об'єкти не охороняються авторським правом.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

Завдання 2. Оформлення заявки на реєстрацію авторського права.

1. Перерахуйте види реєстрацій авторського права;
2. Які документи потрібні для реєстрації авторського права;
3. Заповніть заявку для реєстрації авторського права. Здобувачі можуть підготувати інформацію про свої статті (опубліковані та такі, які плануються для друку), або інші об'єкти авторського права (готується студентами самостійно шляхом друкування бланку заяви про реєстрацію авторського права на твір чи на службовий твір). Посилання на бланки заяв та інструкції дивись на сторінках 82-84 посібника.

Оформлення заяви: Заповнити усі необхідні реквізити заявки, користуючись наведеним нижче прикладом.

Заявка на реєстрацію авторського права на службовий твір, крім перерахованих вище матеріалів, повинна містити ще й документ, що підтверджує, кому належать майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору.

Національний орган інтелектуальної власності
Державна організація "Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій"
вул. Дмитра Гоголя, 1, м. Київ-42,
01601

ЗАЯВА

на державну реєстрацію авторського права на твір

Номер заявки _____ Дата подання _____
(зазначається УЄРНОПВ) (зазначається УЄРНОПВ)

1. Відомості про твір

1.1. Вид і повна назва твору
Літературний твір «Лісова казка про сім'ю Імачків»

1.2. Скорочена назва твору* «Імачки»

1.3. Анотація або реферат твору*
Літературна казка про задоволення життя сімейства Імачків.
(рекомендований розмір - до 300 друкованих знаків)

1.4. Дата остаточного завершення роботи над твором: число 01 місяць 01 рік 2023

1.5. Відомості про оприлюднення твору*
Петренко П. П. Лісова казка про сім'ю Імачків - К.: Джерело, 2023. - 200 с.
(зазначити: дату (рік) та форму (спосіб) оприлюднення твору)

1.6. Відомості про твір, щодо якого цей твір є похідним*
не є похідним твором
(зазначити, на основі якого твору зроблено переклад, адаптацію, аранжування тощо, їх правомірність)

1.7. Відомості про твір або частину твору, що виключено до твору, права на який реєструються*
де твору не виключено інші твори
(зазначити інші твори та їх авторів, а також правомірність їх виключення до твору)

1.8. Відомості про попередню реєстрацію*
попередня реєстрація відсутня
(якщо так, зазначити: дату та номер попередньої реєстрації в Україні авторського права і (або) договору, який стосується майнових прав на твір)

1.8. Якщо так, зазначити: дату та номер попередньої державної реєстрації в Україні авторського права і (або) договору, який стосується майнових прав на твір.

Заявку на державну реєстрацію авторського права подає суб'єкт авторського права:

- автор твору (первинний суб'єкт авторського права);
- спадкоємець автора (в разі наявності свідоцтва про спадщину);
- інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі закону (роботодавець щодо службового твору, замовник щодо твору створеного за замовленням).

1.1. Вид твору визначається відповідно до статті 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та назва твору - відповідно до назви вказаної на примірнику твору.

1.2. Зазначається за наявності

1.3. Короткий опис (вклад змісту) твору не більше 300 друкованих знаків.

1.5. За наявності оприлюднення зазначається дата (рік) та форма (спосіб) оприлюднення твору (опублікування статті в журналі, опублікування книги, публічний показ фільму тощо). До заявки додається документ, що свідчить про факт і дату оприлюднення твору (титольна сторінка, зміст, скріншот вебсторінки тощо).

1.6. Зазначається, на основі якого твору зроблено переклад, адаптацію, аранжування тощо, їх правомірність (назва твору, автор, права на створення похідного твору надано договором від № ____). До заявки додається документ, що підтверджує згоду на створення похідного твору від суб'єкта (суб'єктів) авторського права на використаний твір (твори) у випадках, коли така згода передбачена Законом.

1.7. Зазначаються інші твори та їх автори, а також правомірність їх включення до твору (назва твору, автор, права на включення в збірку творів надано за договором від № ____). До заявки додається документ, що підтверджує згоду на створення похідного твору від суб'єкта (суб'єктів) авторського права на використаний твір (твори) у випадках, коли така згода передбачена Законом.

2

Продовження додатка І

2. Відомості про автора (співавтор) твору**

2.1. Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) автора
Петренко Петро Петрович

2.2. Псевдонім*** Лисенко

☒ прошу зазначити псевдонім замість прізвища, імені, по батькові автора в офіційному електронному бюлетені "Авторське право і суміжні права"****

2.3. Інформація про автора

Дата народження: число 01 місяць 01 рік 1991

РНОКПП 0000000000
(номер паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття РНОКПП та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті або не є іноземцями, особами без громадянства та не мають РНОКПП в Україні)

Задеклароване/zareєстроване місце проживання (перебування)
с.с. Лисенко, І.м. Лисенко, Кіровоградська обл., 01001

Унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі*
01011991-00000

2.4. Якщо заявка подається автором

Адреса для листування _____

Телефон _____ Адреса електронної пошти _____

2.5. Суть авторства, авторського внеску у створення твору (автор, співавтор, упорядник) залежний

2.6. Майнові права на твір належать автору****

☐ повністю

☐ частково

☒ спільно

☐ не належать

2.7. Твір створено*****

☒ із власної ініціатииви

☐ у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом)

☐ за замовленням (у зв'язку з виконанням договору)

2.8. Автор буде зазначатися в офіційному електронному бюлетені "Авторське право і суміжні права"****

☐ прізвищем, ім'ям, по батькові

☒ псевдонімом

☐ анонімно

2.1. Зазначається прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) автора, як це зазначено на примірнику твору. У разі зміни ПІБ до заявки додається документ, який підтверджує таку зміну.

2.2. Зазначається за наявності. За бажанням, автор може вказати псевдонім та позначити, що псевдонім зазначається замість прізвища, імені, по батькові автора в офіційному електронному бюлетені «Авторське право і суміжні права»

2.3. РНОКПП автора або номер паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття РНОКПП та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті або які є іноземцями, особами без громадянства та не мають РНОКПП в Україні

Задеклароване/zareєстроване місце проживання (перебування) автора, а саме, назва вулиці, номер будинку і квартири; назва населеного пункту (села, селища міського типу, міста); назва району; назва області; поштовий індекс – адреса буде зазначена на свідоцтві

Зазначається за наявності.

УНЗР присвоюється при оформленні одного із біометричних документів, чи то ID-картки, чи то паспорта громадянина України для виїзду за кордон

2.6. – 2.8. Під час заповнення відповідна клітинка відмічається позначкою «X»

** Якщо заявка подається автором твору, створеного у співавторстві, то інформація про співавтора твору подається на окремому аркуші згідно з переліком відомостей, зазначених у пункті 2 заяви, крім пункту 2.4 заяви (з обов'язковою нумерацією сторінок) та кожен із співавторів підписує аркуш з інформацією про себе.

**ІНСТРУКЦІЯ ІР ОФІСУ ДЛЯ ПОДАННЯ ДОКУМЕНТІВ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ
СТОСОВНО ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І ДОГОВОРІВ, ЯКІ
СТОСУЮТЬСЯ ПРАВА АВТОРА НА ТВІР: [https://ukrpatent.org/atachs/el-podannia-
zaiav-AP-web.pdf](https://ukrpatent.org/atachs/el-podannia-
zaiav-AP-web.pdf)**

3

Продовження додатка 1

3. Відомості про заявника (особу, якій належать майнові права на твір, якщо заявка подається не автором твору)

☐ 3.1. Для фізичної особи****

Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) _____

Дата народження: число ____ місяць ____ рік ____

РНОКПП _____
(номер паспорту для фізичної особи, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття РНОКПП та повідомляють про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті або які є іноземцями, особами без громадянства та не мають РНОКПП в Україні)

Задеклароване/зарєєстроване місце проживання (перебування) _____

Адреса для листування _____

Телефон _____ Адреса електронної пошти _____

☐ 3.2. Для юридичної особи****

Повне найменування _____

Код ЄДРПОУ або реєстраційний номер відомостей держави (для нерезидентів) _____

Місцезнаходження _____

Адреса для листування _____

Телефон _____ Адреса електронної пошти _____

3.3. Майнові права на твір належать****

☐ повністю

☐ частково

☐ спільно

4. Відомості про представника заявника (якщо заявка подається за участю представника заявника)

Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)/повне найменування представника
Шевченко Іванна Михайлівна

Адреса для листування вул. Хрещатик, 1, м. Київ, 02000

Телефон 098 111-11-11 Адреса електронної пошти avtor@av.ua (або ідентифікатор інформаційно-комунікаційної системи СЕВ ЗЕС)

5. Форма та порядок отримання свідоцтва****

☐ паперова форма

Проху надіслати свідоцтво за адресою _____
(вказати адресу на території України)

Проху видати свідоцтво заявнику (представнику) особисто _____
(прізвище, ім'я)

☒ електронна форма

↓

Якщо обрано електронну форму:

- зазначається адреса електронної пошти автора чи довіреної особи;
або
- ідентифікатор інформаційно-комунікаційної системи СЕВ ЗЕС автора чи довіреної особи (є пріоритетною для оперативної комунікації).

3. Інформація зазначається у разі подання заявки на державну реєстрацію права автора на твір спадкоємцем або роботодавцем, або замовником.

4. Інформація зазначається в разі подання заявки на державну реєстрацію права автора на твір представником автора. До заявки додається документ, оформлений відповідно до законодавства, що підтверджує повноваження представника автора.

**Зазначається спосіб комунікації з представником автора (або поштова адреса на території України для отримання поштового відправлення Укрпошти, або адреса електронної пошти, або ідентифікатор інформаційно-комунікаційної системи СЕВ ЗЕС).
Для оперативної комунікації пріоритетною є інформаційно-комунікаційна система СЕВ ЗЕС.**

5. Свідоцтва видаються в електронній або паперовій формі.

Якщо обрано паперову форму:

- зазначається поштова адреса на території України для отримання поштового відправлення Укрпошти автора чи довіреної особи;
або
- зазначається прізвище та ініціали автора чи довіреної особи, які отримують свідоцтво особисто.

4

Продовження додатка 1

Проху надіслати свідоцтво за адресою електронної пошти _____
(вказати адресу електронної пошти)

Проху надіслати свідоцтво через інформаційно-комунікаційну систему 1111
(вказати ідентифікатор ІКС)

6. Перелік документів і матеріалів, що додаються до заяви:

6.1. Копія твору у відповідній формі вираження на 200 арк.

6.2. Документ про сплату збору на 1 арк.

6.3.* Документ, що свідчить про факт і дату оприлюднення твору, на 2 арк.

6.4.* Документ, що підтверджує повноваження представника (якщо заявка подається за участю представника заявника), на 1 арк.

6.5.* Документ, що підтверджує перехід у спадщину майнового права автора на твір, на... арк.

6.6.* Документи, що підтверджують створення твору в порядку виконання працівником обов'язків за трудовим договором (контрактом) і належність майнових прав на службовий твір, на ... арк.

6.7.* Договір про створення за замовленням і використання твору на ... арк.

6.8.* Інше: _____

7. Я, який нижче підписався, підтверджую достатність і достовірність відомостей, зазначених у матеріалах заявки.

Підпис: заявника (представника)
_____ (Іванна ШЕВЧЕНКО)

Дата підпису 12.12.2023
М.П. (за наявності)

* Інформація зазначається заявником за наявності;
** Інформація про створення твору подається на окремих аркушах з переліком відомостей, зазначених у пункті 2 статті 24 Закону. Якщо заявка подається автором твору, створеного у співтворчості, кожен із співтворців підписує аркуш з інформацією про себе в порядку, передбаченому пунктом 7 цієї статті;
*** Як бачимо, автор (співатор) повинен знати жезлом за зображенням, що позначеном зазначається навіть прізвища, імена, по батькові автора з офіційного електронного банків "Авторська права і суміжні права";
**** На час заповнення відомостей крім того ☐ відзначається наявність "ого".

7. Заява підписується автором (авторами) або його (їх) представником із зазначенням власного ім'я, прізвища та дати підписання заяви.
У разі подання заявки на державну реєстрацію права автора на твір спадкоємцем або роботодавцем, або замовником - заява підписується відповідними особами або їх представником із зазначенням власного ім'я, прізвища (для юр. осіб - посади, власного ім'я, прізвища уповноваженої особи, печатки за наявності) та дати підписання заяви.

Документи, що потрібні для реєстрації авторського права

Заявка на реєстрацію авторського права на твір повинна містити:

- заяву (викладену українською мовою, що складається за встановленою формою). *Примітка: об'єкти авторського права зазначаються відповідно до Закону;*
- примірник твору (у матеріальній формі);

- документ, що свідчить про факт і дату оприлюднення твору (за наявності);
- документ або копію документа про сплату збору за підготовку до реєстрації авторського права, або копію документа, що підтверджує наявність пільг;
- документ про сплату збору за оформлення і видачу свідоцтва або копію документа, що підтверджує наявність пільг;
- довіреність, оформлену в установленому порядку, якщо заявка подається довіреною особою.

Тема 3. Суміжні права

Мета: Сформувати у здобувачів чітке розуміння суміжних прав як окремого виду інтелектуальної власності, що тісно пов'язаний з авторським правом, але має свої специфічні особливості. Ознайомити студентів із суб'єктами суміжних прав, видами об'єктів, що охороняються цими правами, та особливостями їх виникнення і здійснення. Надати практичні знання про управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Компетентності: здатність визначити поняття суміжних прав, ідентифікувати суб'єктів, які є носіями цих прав, та описати об'єкти, що охороняються суміжними правами, здатність визначати строк чинності цих прав та особливості захисту різних видів творів. Вони зможуть також пояснити, як виникають суміжні права та які права належать їхнім суб'єктам.

Питання для обговорення:

1. Як ви розумієте поняття «суміжні права» і чим вони відрізняються від авторських прав? Як ці права впливають на наше життя і на доступ до інформації та розваг?
2. Які зміни відбулися в українській системі авторського права в 2018 році?
3. Які функції забезпечують організації колективного управління? Як ви вважаєте, чи є такі організації необхідними? Як вони впливають на творчість

і на доступ до творчості мистецтва?

4. Чи переходять об'єкти суміжних прав до суспільного надбання? Як ви гадаєте, чи є це справедливим? Чи має автор чи виконавець право на вічне володіння своїм твором? Як це розвивається на розвиток культури і на доступ до творчості мистецтва?

Письмові завдання:

Завдання 1. Практичний кейс: рішенням від 16.09.2019 р. у справі №914/968/19 Господарський суд Львівської області зобов'язав власників трускавецького дельфінарію «Оскар» сплатити 245 888 грн за нелегальне використання музики. 25.04.2018 р. у приміщенні дельфінарію було проведено фіксацію використання музичних творів. Серед використаних об'єктів майнових авторських прав був твір «Get Lucky» у виконанні Daft Punk feat Pharrell. На підставі відеофіксації приватна компанія «Організація колективного управління авторськими та суміжними правами» подала позов проти власника дельфінарію про виплату компенсації у зв'язку з порушенням майнових авторських прав, оскільки суб'єктом майнових авторських прав щодо пісні «Get Lucky» є ТОВ «Ворнер Мьюзик Україна».

Підготуйте письмову відповідь, де викладіть результати свого аналізу та власні міркування: Проаналізуйте реальний судовий прецедент щодо неправомірного використання музичних творів у дельфінарії "Оскар". Визначте правову кваліфікацію дій відповідача, роль організації колективного управління у цій справі та проаналізуйте судові рішення. Зверніть увагу на докази, які були використані в суді, та аргументи сторін. Запропонуйте заходи щодо запобігання подібним правопорушенням у майбутньому. Оцініть вплив цифрових технологій на захист авторських прав.

Завдання 2. Практичний кейс: У селі Микуличин Івано-Франківської області власника продуктового магазину у 2021 році оштрафували на 113,5 тис. грн за нелегальне використання двох пісень Ірини Федишин.

Ця ситуація викликала бурхливе обговорення у соціальних мережах. Одні користувачі захищали авторське право артистки, а інші навпаки - не бачили нічого поганого у тому, що її пісні звучали у магазині. Сама ж Ірина Федишин на своїй сторінці у мережі Instagram зазначила, що по-перше вона сама дізналася про цю ситуацію днями, а по-друге, штраф стягує не особисто вона.

Окрім того артистка наголосила, що усі магазини, ресторани, готелі та інші комерційні заклади за Законом України мають отримати ліцензію на трансляцію будь-якої музики у себе в закладі. Це стосується не лише українських, а й іноземних артистів.

Підготуйте у письмовому вигляді відповіді на тему прецедента щодо неправомірного використання музичних творів Ірини Федишин. З'ясуйте, які норми авторського права було порушено в даній ситуації, та проаналізуйте

позиції сторін спору. *Оцініть* правомірність дій власника магазину та дії правовласника. *Обговоріть* суспільний резонанс, який викликала ця справа, та проаналізуйте аргументи учасників дискусії. *Розгляньте* питання про необхідність отримання ліцензії на публічне виконання музичних творів у комерційних закладах. *Запропонуйте* шляхи вирішення подібних спорів та дотримання законодавства у сфері охорони авторських прав.

Тема 4. Авторське право в мережі інтернет. Авторське право та ІІІ

Мета: поглибити розуміння теоретичних аспектів авторського права в контексті цифрового середовища та розвитку штучного інтелекту; набуття практичних навичок аналізу та застосування норм авторського права до конкретних ситуацій, що виникають в Інтернеті та пов'язані зі створенням та використанням творів, створених за допомогою ІІІ; розвинути вміння ідентифікувати та оцінювати ризики порушення авторських прав у мережі Інтернет, зокрема, у сфері використання штучного інтелекту; опанувати стратегії захисту авторських прав в цифровому середовищі.

Компетентності: розуміти сутність авторського права в мережі Інтернет, вміти аналізувати конкретні ситуації, що виникають в Інтернеті та пов'язані зі створенням та використанням творів, створених за допомогою ІІІ та застосовувати до них норми авторського права; здатність ідентифікувати та оцінювати ризики порушення авторських прав; усвідомлювати важливість поваги до авторських прав, розуміти відповідальність за використання цифрового контенту та дотримання норм авторського права в мережі Інтернет.

Питання для обговорення:

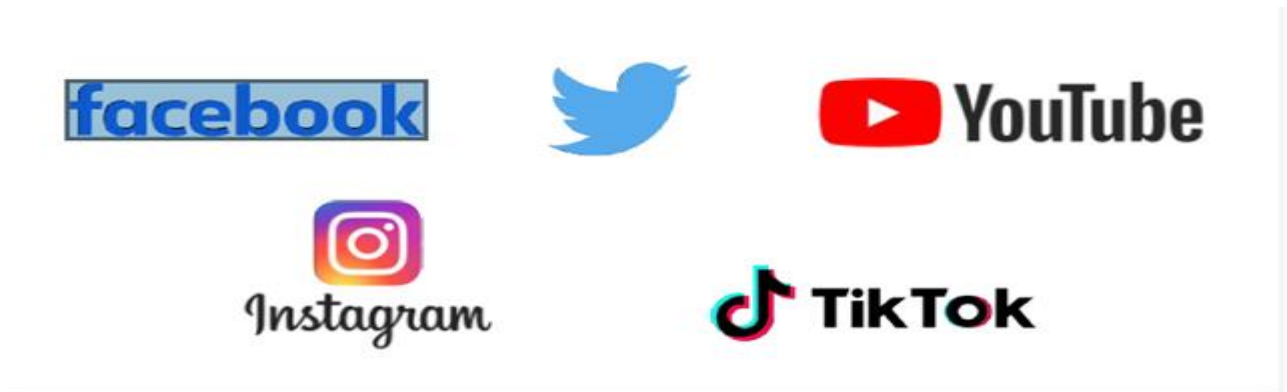
1. Який контент частіше стає предметом зазіхань з боку порушників?

Як протидіяти порушенням?

2. Які способи захисту авторських прав дають найкращий результат?
3. Що таке Creative Commons?
4. Як соціальні мережі допомагають захистити авторські права?
5. Чи змінилося ваше ставлення до контенту, який ви споживаєте в Інтернеті, після того, як ви дізналися про важливість захисту авторських прав? Чи впливає ця інформація на ваші дії в мережі?
6. Що таке права особливого роду, коли вони починають діяти, строк дії?
7. Як ви вважаєте, чи можна ІІІ замінити людську творчість? Чи є у ІІІ авторські права? Як ви ставитеся до використання ІІІ у творчості, враховуючи питання авторського права та етики?

Письмові завдання:

Завдання 1. Проаналізуйте використання твору (об'єктів авторського права) шляхом його розміщення в мережі Інтернет. Наведіть випадки правомірного і неправомірного використання творів в мережі Інтернет.

Завдання 2. Захист прав інтелектуальної власності та аналіз політики в соціальних мережах Instagram, Facebook, YouTube, Telegram.

Дослідіть політику різних соціальних мереж щодо авторських прав та fair use, порівняйте їх та розробіть практичні рекомендації для авторів контенту щодо захисту своїх прав та правомірного використання чужих творів, враховуючи конкретні ситуації, де автор не впевнений у правомірності використання його твору іншими особами.

Завдання 3. Знайдіть в спеціальній інформаційній системі УКРНОІВІ (безоплатна база даних) за посиланням: <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/#> по наданих бібліографічних елементах наступне свідотство на твір: *Номер свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір: 127194 Дата реєстрації авторського права: 06.06.2024. Об'єкт авторського права, до якого належить твір: літературні твори іншого характеру. Дата публікації: 31.07.2024. Номер бюлетеня: 82. Автор Сітніков Андрій Володимирович.*

Підготуйте письмову відповідь, де викладіть результати свого аналізу та власні міркування щодо цієї реєстрації (зверніть увагу на опис використаних ілюстрацій віршів, які були зроблені автором).

Спеціальна інформаційна система УКРНОІВІ

Пошук Сервіси Бюлетень Допомога Зворотний зв'язок

Укр Вхід

Розширений пошук

Головна / Пошук / Розширений пошук

На даній сторінці Ви можете виконати розширений пошук за видом об'єкта промислової власності, правовим статусом та бібліографічними даними.

Для уточнення пошуку використовуйте лапки, наприклад: "Іванов Іван Іванович".

При необхідності виконання пошуку за декількома параметрами Вам необхідно натиснути кнопку "Додати параметр"

Авторське право Охоронний докуме... Бібліографічні елементи Значення

Додати параметр Показати результати

СІС

Спеціальна інформаційна система УКРНОІВІ (СІС).

Сервіс створено для пошуку відомостей про об'єкти промислової власності.

МЕНЮ

Простий пошук

Розширений пошук

Пошук по словісценням

Бюлетень

СЕРВІСИ

Отримати оригінал документу

API

Реєстр патентних повірених

Сплата зборів

СТАТИСТИКА

Дата актуалізації: 30.01.2025 11:00

Кількість документів: 1.2 мільйони

Шлях: Пошук/розширений пошук/ авторське право на твір

Правовий статус/охоронний документ

Бібліографічні елементи/ заповнити з наданих даних

Завдання 4. Надайте письмову відповідь, що містить роз'яснення на питання: *проаналізуйте ситуації з порушенням авторських прав на веб-сайтах. Визначите типи порушення та зацікавлені сторони, оберіть оптимальну стратегію дій для захисту прав, враховуючи, чи відомий власник веб-сайту,*

наведіть перелік необхідних документів для звернення до власника або хостинг-провайдера, розробіть план дій.

Завдання 5. Підготуйте письмову відповідь на питання: Чи можна використовувати моделі штучний інтелекту для свого матеріалу? Які умови в контексті авторського права треба попередньо вивчити та врахувати? Наведіть приклад, як потрібно маркувати твір, який містить згенеровані ШІ зображення або текст?

Нагадування! Законодавство України наділяє авторсько-правовою охороною тільки ті зображення, що створені людиною. Якщо зображення утворені лише за допомогою платформ генеративного штучного інтелекту, то авторське право не виникає. Водночас Закон України “Про авторське право і суміжні права” дає можливість визначити права sui generis на такі зображення.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ПО ТЕМІ 1

1. Результатом творчості є:

- а) створення нового нематеріального блага;
- б) створення нового матеріального блага;
- в) створення нових матеріальних або духовних цінностей.

2. Для людини характерні два види творчості

- а) розумова й логічна
- б) художня й технічна
- в) художня й розумова
- г) технічна й цілеспрямована

3. Інтелектуальна власність це:

- а) форма власності;
- б) результат творчої діяльності;
- в) об'єктивна форма, яка може бути використана для задоволення безпосередньо матеріальних потреб людини.

4. Об'єкти права інтелектуальної власності поділяються на:

- а) Технічні і художні;
- б) Неповторні, оригінальні і унікальні;
- в) Науково-технічні, комерційні та організаційні;
- г) Промислової власності, нетрадиційні, авторські і суміжні.

5. Суспільні відносини в сфері інтелектуальної власності регулюються основними галузями права:

- а) патентне право;
- б) кримінальне право
- в) трудове право
- г) земельне право

6. Результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології це:

- а) винахід
- б) інтелектуальна діяльність
- в) інтелектуальна власність
- г) право власності

7. Чи існує таке поняття, як «інтелектуальна безпека держави»?

- а) Існує у вигляді науково-технічної безпеки;
- б) Існує тільки в частині промислової власності;
- в) Існує як один з видів національної безпеки держави;
- г) Не існує.

8. Право інтелектуальної власності є:

- а) самостійною галуззю права;
- б) підгалуззю цивільного права;
- в) інститутом цивільного права;
- г) субінститутом цивільного права.

9. У Цивільному кодексі України питання права інтелектуальної власності врегульовані:

- а) книгою 4;
- б) окремим розділом;
- в) окремим підрозділом;
- г) главами 35–46.

10. Особисті немайнові права ІВ на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать:

- а) працівникові, який створив цей об'єкт;
- б) роботодавцю, у якого працює працівник.

11. Науковим відкриттям є:

- а) встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання;
- б) об'єкти інтелектуальної власності в матеріальній чи нематеріальній формі, які на даний момент мають світову новизну;
- в) будь-який об'єкт ІВ, на який отримано охоронний документ, і в останньому вказано про наявність світової новизни.

12. Право на наукове відкриття засвідчується:

- а) патентом;
- б) свідоцтвом;
- в) дипломом.

ТЕСТИ ПО ТЕМІ 2

1. Ключовим моментом у розвитку авторського права є:

- а) французька система авторського права 1791-1793 рр.;
- б) закон штату Масачусетс від 17 березня 1789 р., що проголошує "немає власності, яка належить людині більше, ніж та, котра є результатом її розумової праці".
- в) винахід друкувального верстата винахідником Гуттенбергом у XV ст.;
- г) закон про копірайт закріплений в законі Сполучених Штатів Америки 1976 року

2. Авторське право це:

- а) право автора на виконання будь-яких творів - літературних, драматичних, музичних
- б) право автора на ім'я
- в) особисте немайнове та майнове право, яке виникає у автора в зв'язку зі створенням ним твору
- г) особисті немайнові та майнові права, які виникають у автора в зв'язку зі результатом творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання.

3. Авторське право охоплює собою відносини:

- а) стосовно об'єктів науково-технічної творчості;
- б) лише особисті немайнові права авторів.
- в) організаційні;
- г) стосовно створення і використання творів науки, літератури і мистецтва;

4. Авторське право на твір виникає:

- а) тільки після його реєстрації;
- б) з моменту виконання всіх формальностей щодо ідентифікації твору;
- в) з моменту сплати коштів за користування значком ©.
- г) з моменту їх створення;

5. Авторським правом твір охороняється:

- а) тільки в тому випадку, якщо він є цінним і має корисне призначення;
- б) незалежно від його культурного чи корисного призначення, однак він має бути цінним.
- в) тільки в тому випадку, якщо він є актуальним для будь-якої людської діяльності;
- г) незалежно від його культурного чи корисного призначення, а також його цінності;

6. Правова охорона авторського права поширюється на:

- а) зміст твору;
- б) ідею і принципи твору;
- в) вихідні дані видавництва
- г) форму вираження твору;

7. До об'єктів авторського права не відносять:

- а) твори у галузі науки;
- б) твори у галузі, літератури і мистецтва.;
- в) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач.
- г) бази даних;

8. Які об'єкти з перелічених нижче, охороняються авторським правом?

- а) усні твори, виступи;
- б) твори народної творчості.
- в) відомості про новини дня;
- г) офіційні документи політичного характеру;

9. Автором визнається:

- а) фізична особа, творчою працею якої створено твір;
- б) особа, що набула права авторства через його платне придбання.
- в) юридична особа, що організувала і фінансувала створення результату творчої діяльності;
- г) особа, що вказана автором;

10. Який з нижченаведених знаків є знаком охорони авторських прав?

- а) © STAR-MUSIC, в 2023
- б) Θ STAR-MUSIC, 2021 р.;
- в) © RG Music, 2022 р.;
- г) ® RG Music, 2023 р.;

11. Майнове авторське право в Україні діє:

- а) 50 років від дати отримання охоронного документа;
- б) протягом життя автора і 70 років після його смерті;
- в) 70 років від дати отримання охоронного документу.
- г) протягом життя автора і 50 років після його смерті;

12. Співавтори - це:

- а) інвестори, особи, які фінансували створення твору;
- б) ті особи, які були задіяні до оприлюднення твору;
- в) особи, спільною творчою працею яких створено твір.
- г) особи, які надавали консультативну допомогу і управляли проектом;

13. Відповідно до українського законодавства автор на результати своєї інтелектуальної праці має:

- а) право на ім'я.
- б) тільки майнове право;
- в) тільки особисте немайнове право;
- г) особисте немайнове і майнове право одночасно;

14. Особисті немайнові права автора охороняються:

- а) безстроково.
- б) 50 років;
- в) 70 років від дати отримання охоронного документа;
- г) протягом життя автора і 70 років після його смерті;

15. Які з прав залишаються у автора після передачі майнових прав?

- а) Особисті немайнові права.
- б) Права на відтворення і виконання.
- в) Права на повідомлення для загального відома.
- г) Ніяких прав не залишається.

16. Твори, які охороняються авторським правом:

- а) судові рішення;
- б) народні сказання (билини);
- в) герб Харкова;
- г) особисті нотатки.

17. Яким документом засвідчується право власності на об'єкти авторського права?

- а) Законом «Про охорону авторського та суміжних прав»;
- б) патентом;
- в) свідоцтвом;
- г) Цивільним кодексом.

18. Датою реєстрації авторського права на твір є:

- а) дата народження автора;
- б) дата подання заяви про реєстрацію авторського права ;
- в) дата занесення відомостей про реєстрацію до Державного реєстру;
- г) дата створення твору.

19. З якого віку можуть стати автором?

- а) з 14 років;
- б) в будь-якому віці;
- в) з 18 років;
- г) з 21 років.

20. Презумпція авторства – це коли за відсутності доказів іншого автором твору вважається:

- а) особа, яка є власником твору;
- б) особа, яка заключила угоду з роботодавцем про написання твору;
- в) особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору;
- г) особа, яка брала участь у створенні твору;

ТЕСТИ ПО ТЕМІ 3

1. Первинним суб'єктом суміжних прав є:

- а) Державний комітет телебачення і радіомовлення України;
- б) інвестори – особи, які фінансували створення творів, їх носіїв, програм мовлення;
- в) продюсерські компанії
- г) виконавці, виробники фонограм (відеограм), організації мовлення;

2. Об'єктами суміжних прав визнаються:

- а) місця походження товарів;
- б) топографії інтегральних схем;
- в) передачі (програми) організацій мовлення;
- г) права осіб, що сприяли створенню і комерційному успіху твору.

3. Суміжні майнові права виконавців діють протягом:

- а) протягом усього життя виконавця та 70 років після його смерті.
- б) протягом усього життя виконавця та 50 років після його смерті;
- в) 50 років з дати першого запису виконання;
- г) протягом усього життя виконавця.

4. Виконавцеві належать такі майнові права:

- а) розповсюдження записів виконання;
- б) право на винагороду за використання його продукту;
- в) право зазначення свого імені або назви на носії, примірниках та на його згадування під час використання твору.

5. Який з нижченаведених знаків є знаком охорони суміжних прав?

- а) символ С в колі.
- б) символ R в колі.
- в) символ TM в колі.
- г) символ P в колі.

6. Що означає перехід об'єкта суміжних прав у суспільне надбання?

- а) об'єкт може бути використаний тільки з дозволу власника авторських прав.
- б) об'єкт може бути використаний тільки з дозволу власника суміжних прав.
- в) об'єкт може бути використаний безкоштовно будь-якою особою, за умови утримання прав відповідних суб'єктів.
- г) об'єкт може бути використаний тільки з дозволу держави.

7. Суміжне право виникає:

- а) тільки після реєстрації виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення;
- б) після написання твору;
- в) внаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, відеограми, оприлюднення передачі організації мовлення.

8. Особисті немайнові права виконавця охороняються:

- а) протягом життя виконавця;
- б) протягом 50 років від дати першого запису виконання;
- в) безстроково.

9. Суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав, які не передали організаціям колективного управління повноважень на управління своїми правами, в тому числі щодо збирання винагороди:

- а) мають право вимагати від організацій колективного управління, які таку винагороду за використання їх творів і об'єктів суміжних прав зібрали, виплати цієї винагороди;
- б) не мають права вимагати від організацій колективного управління будь-яку винагороду до підписання угоди.

10. На основі одержаних повноважень організації колективного управління надають будь-яким особам шляхом укладання з ними договорів:

- а) виключні права на використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав;
- б) невиключні права на використання об'єктів;
- в) виключні або невиключні права на об'єкти авторських прав і (або) суміжних прав (за бажанням автора).

ТЕСТИ ПО ТЕМІ 4

1. Чи вважається стаття, опублікована в Інтернеті, об'єктом авторського права?

- а) так, за умови, що ця ж стаття протягом 1 року буде видана друком.
- б) ні
- в) так

2. Чи можна вільно використовувати матеріали веб-сайту, якщо на ньому відсутній знак про захист авторських прав?

- а) ні
- б) так

3. Чи правомірно говорити про неможливість використання ніяких матеріалів без дозволу їх авторів?

- а) ні
- б) так

4. Учень скачав 10 фотографій з різних Інтернет-сайтів для своєї мультимедійної презентації. На останньому слайді своєї презентації він вказав список всіх веб-посилань на сайти, з яких він брав інформацію та фотографії. Чи порушені учнем права авторів фотографій?

- а) не можна дати остаточну відповідь, оскільки невідомо, як буде використовуватися така презентація.
- б) ні
- в) так

5. Студентка скачала улюблену пісню для фонового озвучування своєї мультимедійної презентації. Ця презентація буде показана лише в академії. Чи був порушений закон про авторське право авторів та виконавців пісні?

- а) ні, оскільки авторські права на пісню, розміщену на веб-сайті, має власник веб-сайту.
- б) так, закон порушено.
- в) ні, оскільки презентація створена для навчальних цілей і використання тільки в закладі освіти.

6. Вчитель створив освітній веб-сайт і розмістив його в Інтернеті. В цьому сайті були використані тексти з інших веб-сайтів, а також твори та есе його учнів. Ніяких дозволів він не отримав і посилань не надавав. Чи були порушені чийсь авторські права?

- а) так, були порушені і права учнів, і права авторів текстів.
- б) ні, нічий права не були порушені, оскільки веб-сайт був створений з освітніми цілями.
- в) так, були порушені права авторів текстів, взятих з Інтернету.
- г) так, були порушені права учнів, авторів творів та есе.

7. Чи можна розмістити на своєму сайті видану друком статтю деякого автора?

- а) можна, але обов'язково з дозволу автора і з виплатою йому авторського гонорару.
- б) можна, із вказуванням імені автора і джерела запозичення.
- в) можна, оскільки опубліковані статті не охороняються авторським правом.
- г) можна, з дозволу видавця, який видав дану статтю.

8. Яку інформацію необхідно вказати при цитуванні статті, що розміщена на іншому авторському сайті?

- а) ім'я автора, назву статті, електронну адресу сайту, з якого запозичена стаття.
- б) назву статті і назву сайту.
- в) електронну адресу сайту, з якого запозичена стаття.
- г) ім'я автора.

9. Чи належать авторські права на веб-сайт його власнику?

- а) ні
- б) так, лише при умові, що всі матеріали сайту зроблені автором самостійно.
- в) так

10. Чи вважається порушенням закону про авторське право використання без дозволу робіт іншого автора, якщо при цьому не заробляються гроші?

- а) ні
- б) так

11. Що означає термін "sui generis" в контексті авторського права?

- а) це термін, який використовується для позначення творів, які не мають автора
- б) це термін, який використовується для визначення творів, які є унікальними за всіма показниками або єдиними у своєму роді
- в) це термін, який використовується для позначення творів, які є у вільному доступі

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Виникнення, становлення і розвиток інтелектуальної власності.
2. Суб'єкти та об'єкти права інтелектуальної власності.
3. Особисті немайнові права інтелектуальної власності.
4. Майнові права інтелектуальної власності.
5. Закони України у сфері охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності.
6. Суть та поняття авторського права.
7. Виникнення і здійснення авторського права
8. Об'єкти авторського права. Об'єкти, на які авторське право не поширюється.
9. Похідні твори.
10. Колективні твори.
11. Авторське право на аудіовізуальні твори.
12. Суб'єкти авторського права.
13. Автор та його правонаступники.
14. Юридичні особи як суб'єкти авторського права.
15. Роботодавець як суб'єкт авторського права.
16. Співавторство. Види співавторства.
17. Особисті немайнові права автора.
18. Права спадкоємців на захист особистих немайнових прав.
19. Майнові права автора.
20. Право на доступ до твору образотворчого мистецтва.
21. Право слідування.
22. Строки чинності авторських прав.
23. Вільне використання творів.
24. Поняття та види суміжних прав (право на виконання, право на фонограми, право організацій мовлення на свої передачі).
25. Виникнення і здійснення суміжних прав.
26. Умови охорони суміжних прав.
27. Суб'єкти суміжних прав.
28. Об'єкти суміжних прав.
29. Строк чинності суміжних прав.
30. Відтворення творів і фонограм в особистих цілях.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Виникнення, становлення і розвиток поняття інтелектуальна власність.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів.
3. Всесвітня конвенція про авторське право.
4. Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і органів мовлення.
5. Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм.
6. Проаналізуйте ключові етапи становлення та розвитку системи інтелектуальної власності в Україні
7. Система органів управління в сфері охорони прав на ОІВ.
8. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ).
9. Авторське право. Право на авторську винагороду.
10. Суміжні права.
11. Передача авторського права. Колективне управління авторськими правами.
12. Авторські договори та їх види: видавничі, сценарні, художнього замовлення.
13. Авторське право та вільне використання творів.
14. Свобода панорами та авторське право.
15. Авторське право. та похідні твори. Апропріація.
16. Як захистити свої авторські права в соціальних мережах (Instagram, Facebook, YouTube, Telegram).
17. Штучний інтелект та авторське право.
18. Твори суспільного надбання
19. Сирітські твори
20. Використання фонограм, опублікованих з комерційною метою.
21. Діяльність організацій, що управляють майновими правами авторів на колективній основі.

Здобувачі готують доповідь на обрану тему у вигляді реферату обсягом до 10 сторінок в форматі .doc / .docx. та презентацію у форматі .pptx / pdf до 15 слайдів з подальшим виступом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

Дахно, І. І. Інтелектуальна власність-2 : навч. посіб. / І. І. Дахно, В.М.Алієва, А. О. Комарова. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 351 с.

Інтелектуальна власність: навч. посіб. / [уклад.: Л. Г. Ніколайчук, Л. Б.Демидчук] ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2018. – 171 с.

Патентознавство і авторське право: навч. посіб. для студ. денної та заоч. форми навч. всіх спец. / М. І. Лазарєв, В.М. Тіманюк, Н. П. Рубан; Укр. інж.-пед. акад., Каф. креативної педагогіки та інтелектуальної власності. – Харків: ФОП Мезіна, 2017. – 228 с.

Сисоєв Ю.О. Інтелектуальна власність [Текст] : навч. посіб. / Ю. О. Сисоєв, Ю. В. Широкий ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". - Харків : ХАІ, 2020. - 79 с. : рис. - Бібліогр.: с. 70-71.

Цибульов П. М. Управління інтелектуальною власністю : Навчальний підручник. – К.: Держ. Ін-т інтел. власн., 2019. – 312 с.

Додаткова (допоміжна) література:

Складання та подання заявки на винахід і заявки на корисну модель [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за технічними спеціальностями / І. О. Мікульонюк ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 116 с

Петренко І. Особливості реєстрації авторського права в Україні та інших країнах світу / І. Петренко // Теорія і практика інтелект. власності. – 2019. – № 1. – С. 25–32.

Інтелектуальна власність та авторське право: Навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. / І.М. Чістякова, І.Б. Кривдіна, Д.В. Буряк, В.П. Кубко, О.В. Гегечкорі, Д.Д. Татакі, О.О. Татакі, Т.О. Чернов. –К.: Каравела, 2019. –204 с.

Особливості захисту авторських прав на твори, розміщені в мережі інтернет : монографія / К. О. Зеров; НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ. — К. : Інтерсервіс, 2018. — 220 с.

Закони України та міжнародні договори:

Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 10 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Конвенція Всесвіт. орг. інтелект. власності від 24.07.1971 : станом на 31 трав. 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року : Договір Всесвіт. орг. інтелект. власності від 20.12.1996 : станом на 20 верес. 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769#Text

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року : Договір Всесвіт. орг. інтелект. власності від 20.12.1996 : станом на 20 верес. 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text

Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 26.10.1961 : станом на 20 верес. 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763#Text

Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року (укр/рос) : Конвенція Ліги Націй від 20.03.1883 : станом на 25 груд. 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Угода Світ. орг. торгівлі від 15.04.1994 : станом на 6 груд. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав [Електронний ресурс]: Закон України від 15.05.2018. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19>.

Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : Наказ Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383 : станом на 9 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> (дата звернення: 03.02.2025).

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті:

Artushevsk A. Вийшов інструмент NO AI для захисту художніх робіт від використання штучним інтелектом. Gamedev.dou. URL: <https://gamedev.dou.ua/news/no-ai-tool-release/>.

Авторське право в інтернеті та протидія піратству: зустріч ініціативи WIPO ALERT. IP офіс (УКРНОІБІ) - IP Office (UANPIO). URL: <https://nipo.gov.ua/zustrich-initsiatyvy-wipo-alert/>

Авторське право в образотворчому мистецтві. Відповіді на питання семінару з серії «34 полюси творчості» <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/avtorske-pravo-v-obrazotvorchomu-mystetstvi.pdf>

Дистанційний курс навчання з дисципліни «Теоретичні засади інтелектуальної власності та трансферу технологій»:
<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=9940>

Запозичити з творів інших авторів і не стати плагіатором: правила користування інтелектуальною власністю. Нова українська школа | Веб-ресурс НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/zapozychyty-z-tvoriv-inshyh-avtoriv-i-ne-staty-plagiatorom-pravyla-korystuvannya-intelektualnoyu-vlasnistyu/>

Захист порушених прав шляхом блокування сайтів. Судебно-юридическая газета. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/139798-yak-i-dlya-chogo-ukrayinski-sudi-blokuyut-sayti-v-interneti>

Основи авторського права в креативних індустріях. Освітня платформа Creative Practice. Онлайн-курс для креаторів створений за участі представників команди ІР офісу. <https://cases.media/en/learning/course/copyright/about>

Порядок набуття та втрати статусу сирітських творів. ІР офіс (УКРНОІБІ) - IP Office (UANPIO). URL: <https://nipo.gov.ua/ukhvaleno-poriadok-nabuttia-vtraty-statusu-syritskykh-tvoriv/>

Путівник з авторського права для творців контенту - Центр демократії та верховенства права. Центр демократії та верховенства права -. URL: <https://cedem.org.ua/library/putivnyk-z-avtorskogo-prava/>

Рекомендації щодо відповідального використання ІІІ: питання права інтелектуальної власності: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/Rekomendatsi%C3%AF_vidpovidalne_vykorystannia_ShI.pdf

Сирітські твори за законом про авторське право. Правовой дом "Копірайт". URL: <https://kopirait.com.ua/syritski-tvory-za-zakonom-pro-avtorske-pravo/>

Як захистити книгу і авторське право у соцмережах: мануал для творців <https://nipo.gov.ua/zakhyst-knyh-i-ap-sotsmerezha/>

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Черненко Юлія Юріївна

СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА

Навчально-методичний посібник
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(денної та заочної форми навчання) з вибіркової дисципліни
«Теоретичні засади інтелектуальної власності та трансферу технологій»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 28.02.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 4,3. Обсяг 2,030 Мб. Зам. № 70/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна